

د افغانستان بانک

بانک

د افغانستان بانک میاشتنی
اتم کال، اته اونیامه گڼه د ۱۳۹۳ کال د تلې میاشت

چگونگی ترانزیت برق از آسیای
میانه به پاکستان و اهمیت
اقتصادی آن برای افغانستان

د افغانستان بانک خبرتيا!

د افغانستان بانک د قانون د دري دېرشمې مادې مطابق د افغانستان رایجې پیسې او پولې واحد افغانۍ دي، له همدې امله د ټولو افغانانو، دولتي او خصوصي ادارو او مؤسسو څخه غوښتل کېږي څو په قرار دادونو، نورو معاملو او په اقتصادي راکړو او ورکړو کې له افغانیو کار واخلي، ځکه چې افغانۍ په سیمه کې یوه با ثباته پیسه ده چې ستاسو د اقتصادي برنامه جوړونه په ثبات کې ګټوره تمامېږي.

بانک

صاحب امتیاز: د افغانستان بانک

هیئت تحریر: محمد عارف سالک، ذبیح الله فیاض و امان الله عتیق

مدیر مسوول: یما عفیف

گزارشگران: عبداللطیف بایانی و عبدالحفیظ شاهین

دیزاین: خالد احمد فیضی

فوتوژورنالیست: زیرک ملیا

مسوول چاپ و توزیع: سید جعفر ایوبی

آدرس: آمریت عمومی اسناد و ارتباط، د افغانستان بانک

تلفون: ۰۰۹۳۰۲۰۲۱۰۴۷۶۱

فکس: ۰۰۹۳۰۲۰۲۱۰۰۳۰۵

پست الکترونیکی: magazine@centralbank.gov.af

صفحه الکترونیکی: www.centralbank.gov.af

د دې گڼې مطالب

چگونگی ترانزیت برق از آسیای میانه به پاکستان ...

د افغانستان د بانکداری قانون

تدویر ورکشاپ آموزش عملی سیستم های ثبت ...

بهره گیری از منابع و فرصت های خودی ضامن ...

د اسلام په اقتصادي نظام کې بیت المال ...

بازار فرابورس Over The Counter

د پیسو نړیوال صندوق: نړیواله اقتصادي وده ...

د نړۍ اقتصادي خبرونه

روند و چگونگی تطبیق اقتصاد بازار در افغانستان

ضرر اقتصادی مُد گرایي برای طبقات پایین جامعه

د پیسو په پالیسي، ارزښت او ثبات باندې لنډه رڼا

په کلیو او بانډو کې د بیکاره ځوانانو راتلونکی ...

فساد یګانه عامل بازدارنده رشد اقتصادی

اولویت های سکتور خصوصی برای اصلاحات ...

چگونگی ایجاد اتحادیه نفتا

د هند د اقتصادي ودې نښې

یاد آوری: به غیر از سرمقاله که دیدگاه رسمی "مجله بانک" است، مسوولیت مضامین و مقالات دیگر به نویسندگان آن بر می گردد، همچنان استفاده از مقالات و تصاویر مجله با ذکر مأخذ مجاز است.

چگونگی ترانزیت برق از آسیای میانه به پاکستان و اهمیت اقتصادی آن برای افغانستان

با تحقق ترانزیت برق صادراتی از تاجکستان و قرغزستان به پاکستان از راه افغانستان، کشور ما سالانه ۴۵ میلیون دالر حق ترانزیت به دست می آورد.

افغانستان با وجود اینکه منابع بالقوه انرژی (نفت، گاز، بند های برق و آب وافر) در اختیار دارد، در حال حاضر برق مورد نیاز خود را از کشور های آسیای میانه وارد می نماید که هنوز هم کمبود انرژی برق یکی از مهم ترین معضله ها فرا راه پیشرفت و گسترش فعالیت های اقتصادی کشور بشمار میرود. افغانستان با عملی شدن پروژه کاسا یک هزار که یک پروژه بانک جهانی بوده و یک بازار منطقوی تجارت برق بین کشور های آسیای میانه و آسیای جنوبی است، از یک سو فرصت دسترسی ۳۰۰ میگاوات برق را با قیمت ارزان پیدا می نماید و از سوی دیگر حق ترانزیت برق را بدست می آورد.

از آنجاییکه افغانستان منحیث پل ارتباطی میان آسیای میانه و جنوب آسیا می باشد، فرصت های خوبی برای

افزایش عواید ملی دارد. در عصر حاضر پاکستان و هندوستان دو کشوری اند که در کمبود منابع انرژی دچار مشکلات اند و یگانه گزینه مناسب این دو کشور آسیای میانه است که از مسیر افغانستان می گذرد.

بنّا افغانستان می تواند منحصیث نقطه اتصال کشور های آسیای میانه با جنوب آسیا در قسمت زمینه سازی برای انتقال اموال تجارتي، خط لوله گاز و همچنان ترانزیت برق جایگاه خود را منحصیث یک کشور ترانزیتی در منطقه احراز و درآمد زیادی را از این رهگذر نصیب کشور کرده و مصارف دولت را تا جایی رفع نماید.

باید گفت که این پروژه نه تنها از بُعد اقتصادی برای افغانستان قابل اهمیت است، بلکه باعث تحکیم روابط حسنه سیاسی میان کشور های ذیدخل خواهد شد که در نتیجه روابط بیشتر از پیش روند مثبت پیدا کرده و عاری از سودمندی نخواهد بود. □

د افغانستان د بانکدارۍ قانون

د متولي د انتصاب اغېزې

پنځه پنځوسمه ماده:

(۱) د متوالي د انتصاب په اړه د د افغانستان بانک تصميم د هغه د نيولو له نېټې څخه نافذېږي، خو دا چې په تصميم کې بل ډول اټکل شوي وي.

(۲) د دې قانون د درويشمې مادې د (۱) فقرې په (۱۴و۱۶) جزء کې د درج شوو واکونو په استثنی چې په خاصو موقعیتونو او ترخاصو شرایطو او ضوابطو لاندې چې د کمېسیون په واسطه د د افغانستان بانک د غوښتنلیک له امله تصویبېږي، د د افغانستان بانک د ونډه والو د مجمع د ټولو واکونو لرونکی دی.

(۳) د متوالي په انتصاب سره د بانک د مدیرانو واکونه تعلیق کېږي. متولي کولای شي د خپلو واکونو یوه برخه (د بانک د مدیرانو او کارمندانو) په شمول نورو اشخاصو ته وسپاري، خو دا چې د د افغانستان بانک بل ډول تصميم ونيسي.

د د افغانستان بانک کولای شي د متولي په غیاب یا د دندې په سرته رسولو کې د هغه د ناټوانۍ په صورت کې، د هغه واکونه اعمال کړي.

(۴) د متولي له رسمی انتصاب وروسته، د بانک اجراءات قانوني صبغه نه لري. هغه اقدامات چې د د افغانستان بانک یا متولي په اجازه یې صورت موندلي او

یا د دې قانون د اووه اويايمې مادې د حکم مطابق د پیسو یا بها لرونکو سندونو د انتقال به دستورونو کې شامل وي، لدې امر څخه مستثنی دي.

(۵) متولي د دندو په اجرا او د اړوندو واکونو په اعمالولو کې یوازې د د افغانستان بانک په وړاندې مسوول دی او کمېسیون د دندو، قواعدو او دستورونو تابع وي.

د بانک د چارو مشري (زمامداري)

شپږپنځوسمه ماده:

(۱) متولي مکلف دی له انتصاب وروسته د بانک د چارو مشري په غاړه واخلي او د بانک له شتمنیو، دفترونو او سندونو څخه ساتنه وکړي.

(۲) متولي واک لري شتمنۍ او د بانکي سندونو د حساب دفترونه او نور دفترونه کنترول کړي. امنیتي مراجع مکلف دي د بانک د ودانۍ تر کنترول لاندې د راوستلو او د شتمنیو، دفترونه او سندونه په لاس کې د نیولو په اړه د متولي د غوښتنې له امله او د لزوم په صورت کې زور ته د لاس اچولو له لارې له هغه سره همکارۍ وکړي.

د نوې کتنې خبرتیا

اووه پنځوسمه ماده:

(۱) د بانک د نظار هیئت رئیس کولای شي د متولي د انتصاب په هکله د

تصميم د ابلاغ له نېټې څخه په لسو ورځو کې، خپلې لیکلې نظریې د د افغانستان بانک ته وړاندې کړي. د نه وړاندې کولو په صورت کې داسې انګېرل کېږي چې بانک د متولي له انتصاب څخه رضایت لري.

(۲) په هغه صورت کې چې د نظار هیئت رئیس په ټاکلې موده کې خپل اظهارات وړاندې کړي، د د افغانستان بانک د لیکلي اظهار لیک د مندرجاتو په پام کې لرلو سره، د متولي د تائید یا رد په هکله نوې کتنه کوي او د خپل تصميم دلیلونه د بانک د نظار هیئت رئیس ته ابلاغوي.

(۳) که چېرې د متولي انتصاب فسخ شي، متولي د بانک د چارو مشري، شتمنۍ، دفترونه او د هغو سوابق د بانک د عامل هیئت رئیس ته سپاري.

(۴) اړخونه (د د افغانستان بانک او د بانکونو عامل هیئت) کولای شي د تصميم د ابلاغ له نېټې څخه په دېرشو ورځو کې د یو بل د صمیمونو پر خلاف خپل اعتراض د نوې کتنې لپاره کمېسیون ته وړاندې کړي.

د متولي د انتصاب په اړه د د افغانستان بانک تصميم، د کمېسیون د تصميم تر نیولو پورې نافذ وي. ■

تدویر ورکشاپ آموزش عملی سیستم های ثبت اعتبارات عامه برای کارمندان د افغانستان بانک

محترم خان افضل هده وال معاون اول د افغانستان بانک در افتتاح این ورکشاپ، در کنار اینکه کارمندان بخش نظارتی و سایر کارمندان د افغانستان بانک را متوجه وظایف پر مسوولیت شان نمود، گفت که اگر به چند سال قبل رجوع شود واضحاً دیده می شود که نظام بانکی کشور رشد چشمگیری نموده است و بر اساس ظرفیت ها خدمات هم توسعه یافته است، سیستم ثبت اعتبارات عامه که می توان آنرا یک وسیله نظارتی نیز بکار برد، به فعالیت آغاز کرده است. در حال حاضر تمام راپور هاییکه از لحاظ ثبت اعتبارات در نظام مالی افغانستان اجراء می گردد، درج سیستم ثبت اعتبارات عامه شده که هر کاربر

تطبیق این سیستم را بدوش دارد، به کمک مالی مؤسسه حرکت توانست با راه اندازی چندین ورکشاپ در مرکز و زون های هفتگانه د افغانستان بانک برای نهاد های ذیربط از جمله کارمندان د افغانستان بانک، بانکهای تجارتي، مؤسسات مالی و قرضه دهی، شاروالی ها، ادارات خارنوالی، پولیس و ... پروسه بکارگیری سیستم اعتبارات عامه را تشریح نماید.

به همین سلسله، ورکشاپ دو روزه را بتاريخ ۲۹ - ۳۰ میزان ۱۳۹۳ برای کارمندان آمریت های نظارت امور مالی، خطرات مالی، واحد استخبارات مالی، سیاست پولی و مارگیج د افغانستان بانک راه اندازی نمود.

د افغانستان بانک سیستم جدید و کاملاً الکترونیکی ثبت حقوق رهنی را در روشنی احکام قانون رهن اموال منقول و مقررۀ ثبت اطلاعاتیه های حقوق رهنی مطابق به معیارهای بین المللی در سال ۲۰۰۹ ایجاد نمود که گام بزرگی در راستای طرح و ایجاد چارچوب قانونی مؤثر برای قرضه دهی در مقابل اموال منقول میباشد. با انفاذ قانون رهن اموال منقول و مقررۀ ثبت حقوق رهنی بر تضمینات اموال منقول کشور ما در حوزه آسیای میانه و افریقای شمالی نخستین کشوری است که سیستم مُدرن قرضه دهی در مقابل اموال منقول را ایجاد نموده است. اداره ثبت اعتبارات عامه که مسوولیت

ارتقای ظرفیت آموزش شان از هیچ نوع تلاش دریغ ننمایند.

بعداً محترم نثار احمد یوسفزی آمر عمومی ثبت اعتبارات عامه پیرامون فعالیت این سیستم صحبت نموده گفت که دفتر ثبت حقوق رهنی بر تضمینات اموال منقول به هدف ثبت حقوق رهنی بر اموال منقول؛ تثبیت تقدم حقوق رهنی و نشر اطلاعیه های رهنی به منظور آگاهی اشخاص ثالث می باشد. طی مراحل رسمی ثبت حقوق رهنی با در نظر داشت مقرره رهن اموال منقول حداقل تنظیم گردیده و به هیچ نوع طی مراحل اداری و منظوری از طرف دفتر ثبت لازم نمی باشد. سیستم ثبت حقوق رهنی بر اموال منقول برای اولین بار در سکتور بانکی کشور ایجاد و عملاً مورد استفاده بانک های تجارتی و آمریت نظارت امور مالی د افغانستان بانک قرار گرفت که تعداد زیادی اطلاعیه های حقوق رهنی (اطلاعیه های ابتدایی، تمدیدی، اصلاحی و فسخ) در این سیستم ثبت گردیده است. ■

آوريد. جهت سروی دقیق و بررسی بهتر به این سیستم داخل شده و بانکها را در جهت معلومات در رابطه به مقروضین، اجرای قروض و مشتریان آنها نیز همکاری نمایید تا بانکها مطابق آن قرضه مورد نیاز مشتریان را اجراء و بانکها جهت اجرای قروض برای مقروضین صنف بندی خوبی داشته باشند و همچنان برای بررسی دقیق و شفاف استفاده از سیستم اعتبارات عامه حتمی پنداشته می شود، زیرا در راستای بررسی های نظارتی شما را کمک می کند.

محترم هده وال معاون اول د افغانستان بانک افزود که غفلت و سهل انگاری یک تعداد مقروضین در مورد باز پرداخت قروض به بهانه های مختلف به فکر اینکه شاید روزی در مقدار تکتانه و یا اقساط آن تخفیف آید، یک امر ناممکن است و در نظام بانکداری کشور تکرار نمی شود و باید آنها مقروضیت خود را در زمان معینه تصفیه نمایند و در صورت ضرورت می توانند دوباره قرضه مورد ضرورت خویشرا بعد از طی مراحل قانونی بدست آورند.

محترم خان افضل هده وال معاون اول د افغانستان بانک در اخیر سخنانش از تمام کارمندان آمریت نظارت امور مالی خواست تا فرصت را غنیمت شمرده در

معلومات مورد ضرورت خود را میتواند از همین سیستم بدست آورد که شیوه های کاربرد این سیستم در همین ورکشاپ از طرف مسوولین تشریح می شود. کاربرد این سیستم در جریان نظارت کمک کننده شماس، از آن در جهت بهبود امور وظیفوی و نظارتی استفاده مؤثر نماید. در سیستم هاییکه قبلاً در امور نظارت از بانکها استفاده می شد، مشکلات وجود داشت، به همین خاطر در امور نظارتی گاه گاهی نظارت کننده گان به مشکلات بر می خوردند. مفتشین، در هنگام بررسی، اوراق قرضه و سایر اسناد بانکهای تجارتی را که ضرورت می داشتند به مرجع مربوط رفته و اسناد مدارک تضمین قرضه را بررسی میکردند و یا ذریعه مکاتیب متعدد جویای موضوع می شدند تا به عمق موضوع نظارتی رسیده و نظارت را بصورت بهتر انجام دهند که پروسه طولانی را در بر میگرفت. الحمدالله امروز یکی از منابع که در راستای نظارت امور بانکی شما را کمک می نماید، سیستم ثبت اعتبارات عامه است. حالا با استفاده از این سیستم میتوانید از وضعیت مالی، قرضه دهی، باز پرداخت، تضمین و سایر موضوعات یک بانک و یا یک شرکت مقروض معلومات بدست

بهره‌گیری از منابع و فرصت‌های خودی ضامن توسعه اقتصادی در افغانستان

بخش اول

مقدمه:

توسعه اقتصادی برای کشورهای روبه توسعه و به ویژه ممالک پس از جنگ موضوع مهمی به حساب می‌آید. در افغانستان نیز این مسئله به شدت در سال‌های اخیر مطرح شده، اما با همه تلاش‌های انجام شده بازهم نتیجه ملموس به دست نیامده است. زیرا در شرایط آشفته و پر راز و رمز اقتصاد جهانی که امنیت، اقتصاد و سیاست پیوند عمیقی میان هم یافته‌اند، دسترسی به پیشرفت اقتصادی و دور از دخالت‌ها به سختی مقدور است. در مقاله‌ی روی دست کوشش به خرج رفته است، تا نشان داده شود، که مهم‌ترین راه برای رسیدن به پیشرفت و توسعه اقتصادی در افغانستان، بهره‌گیری از منابع و فرصت‌های خودی است. زیرا استفاده از امکانات خودی با اعمال صلاحیت بیشتری از سوی سیاست‌گزاران داخلی صورت می‌پذیرد، حال آنکه قرضه‌ها و کمک‌های اقتصادی از خارج این مشخصه را ندارند و بعضاً باعث ایجاد تنش میان طرف کمک‌گیرنده و کمک

دهنده می‌شود.

واژه‌های کلیدی: توسعه اقتصادی،

منابع و فرصت‌های خودی

اهمیت توسعه اقتصادی

اساساً عامل مهم ایجاد نظریه توسعه اقتصادی و دانشی به همین نام، ریشه در درک فاصله میان کشورهای توسعه یافته و رو به توسعه و تلاش برای کم ساختن و زدودن این فاصله دارد. این نابرابری، به شکل تفاوت‌های حیرت‌انگیز سطح زندگی کشورهای فقیر با جمعیتی بالغ بر ۴ میلیارد نفر و کشورهای ثروتمند با جمعیتی قریب به ۸۰۰ میلیون نفر خود نمایی می‌کند. (۲۰۹:۱) بسیاری از انسان‌ها در کشورهای روبه توسعه در فقر مطلق زندگی میکنند و در موقعیتی قرار ندارند که با درآمد سرانه قابل دسترسی شان نیازمندی‌های اساسی خود را رفع سازند. نیازمندی‌های اساسی شامل مواد غذایی مکفی، مسکن و لباس و همچنان دسترسی به تأسیسات تعلیمی و صحتی، آب آشامیدنی و همینطور ترانسپورت عامه می‌باشد. بالاترین هدف سیاست توسعه اقتصادی اینست که سطح زندگی در کشورهای روبه توسعه به ویژه برای گروه‌های (مختلف) افراد بلند برده

مصطفی محمدی لیسانس اقتصاد

شود. (۲: ۱۶۴-۱۶۵)

توسعه اقتصادی در افغانستان

افغانستان از فقیرترین کشورهای جهان است که بیشتر از سه دهه جنگ و ناامنی را پشت سر گذاشته و طی سیزده سال پسین اندکی نفس تازه کرده است. افغانستان تا اواخر دهه پنجاه خورشیدی رشد اقتصادی نه چندان خوبی را تجربه کرده و دست کم در زراعت و دامداری و صناعی چون برق، سمنت، نساجی و ساختمان به پیشرفت‌های دست یافته بود. زیرساخت‌ها از جمله سرک حلقوی کشور تمديد گردیده و افغانستان با خطوط هوایی منطقه‌ای و بین‌المللی وصل شده بود. صادرات ما از جمله میوه‌های

خشک و تازه، پوست قره قل، ساخته‌های دستی مانند قالین، گلیم و حتی سمنت آن توانسته بود در بازارهای جهانی جایی برای خودش باز کند. اما حوادث پس از کودتای ۱۳۵۷ الی ۱۳۸۰ هـ ش همه چیز را به هم ریخت.

پس از بمیان آمدن حاکمیت فعلی در کشور قانون اساسی جدید تصویب و طی آن نظام اقتصاد بازار بحیث سیستم اقتصادی افغانستان پذیرفته شد. طی این دوره با سرازیر شدن کمک‌های جامعه جهانی، اقتصاد افغانستان جان گرفته و در زندگی مردم تحرک و تحول رونما گردید و در بعضی سال‌ها حتی تا ۱۰٪ رشد اقتصادی داشتیم؛ اما با آنهم شرایط بمیان آمده، نه دولت افغانستان و نه مردم ما، هیچکدام را راضی نساخته و متأسفانه یک نوع فضای ناخوش آیند و عدم اطمینان بر اقتصاد ما حاکم است. زیرا درصدی بیشتر کمک‌ها متأسفانه خارج از بودجه ملی و بدون مشوره دولت ما به مصرف رسانیده می‌شد و توسط نهادهای غیر دولتی حیف و میل می‌گردید. زیرا به گفته کارشناسان اقتصادی، قروض و کمک‌های خارجی دارای یک رشته اهداف می‌باشد، که عمدتاً به زیان کشورهای کمک گیرنده است؛ از جمله پرداخت فایده سنگین، تبدیل شدن به بازار انحصاری طرف کمک کننده، ایجاد وابستگی و محرومیت از بازارهای رقابتی! (۳: ۱۷۵-۱۷۶) و این مسئله در مورد افغانستان بیشتر مصداق عملی دارد. البته این بدان معنی نیست که نقش کمک‌های خارجی به گلی نادیده گرفته شود، زیرا این کمک‌ها نقش مهمی در توسعه اقتصادی دارند، اما از آنجا که بهره‌گیری از این

کمک‌ها توأم با یک رشته شروط صورت می‌گیرد. از اینرو در خصوص بهره‌گیری از آنها باید با احتیاط عمل شده و خوب است که برای تشکل سرمایه در خود کشور تلاش شود. مثلاً امروز متأسفانه در میان مردم ما مصارف گزاف و بی مورد بیداد می‌کند و همچنان سرمایه‌گذاران داخلی به سرمایه‌گذاری‌های غیر مؤثر مشغول اند که در دراز مدت برای رشد اقتصادی کشور نفع چندانی ندارد؛ مانند شهرک سازی و ایجاد محلات تفریحی. بناءً برای انباشت و تشکل سرمایه در کشور، تعمیم بانکداری اسلامی و تشویق سرمایه‌گذاری خصوصی در بخش‌های مؤثر اقتصادی یک نیاز جدی است.

اولویت‌ها برای تحقق توسعه اقتصادی در افغانستان

برای افغانستان که تازه از جنگ رهایی یافته است و نیاز جدی به بازسازی دارد و با چالش‌های از جمله عدم تعادل بودجه، قلت سرمایه و نیروی متخصص، نبود زیرساخت‌ها و... دست و پنجه نرم می‌کند، استفاده از مزیت‌های نسبی و مطلق و پرداختن به یک رشته اولویت‌ها جهت ایجاد تحرک برای توسعه اقتصادی مؤثر است. اشتباه نشود این اقدامات رسیدن به توسعه اقتصادی را بصورت گلی باعث نمی‌شود، بلکه باعث جنبش و حرکت به این سمت خواهد شد. باید افزود، که پیش زمینه‌ها برای استفاده از این اولویت‌ها مسایل مهمی از جمله تأمین امنیت، حاکمیت قانون و حمایت دولت از بخش خصوصی می‌باشد. این اولویت‌ها شامل موارد ذیل است:

۱- منابع طبیعی: هرگاه کسی در باره دستیابی به پیشرفت و توسعه اقتصادی در

افغانستان بیاندیشد، نخستین چیزی که به اندیشه اش راه پیدا می‌کند، بهره‌گیری از منابع طبیعی و زیرزمینی است. واقعاً ما گرسنه‌گان خفته بر گنج هستیم که جنگ و مداخله فرصت نداده تا از داشته‌های خود بهره بگیریم. در واقع یکی از پشتوانه‌های بنیادی برای توسعه اقتصادی در افغانستان هم، همین منابع خفته و خاموش است. در این اواخر در پهلوی معادن بزرگی مانند، آهن حاجی گک، مس عینک لوگر، زمرد پنجشیر، طلا در تخار و هرات، لیتیم در غزنی، ذغال سنگ در سمنگان و بغلان که پیش از این هم کسب شهرت کرده اند، بیش از ۱۴۰۰ معدن مختلف دیگر در کشور تثبیت گردیده اند^(۴: ۳۷) و آخرین پژوهش‌ها ارزش پولی این منابع را بالغ بر (۳) تریلیون دالر برآورد کرده است. چنانچه در آینده مسوولان و به دور از دخالت قدرت‌های اقتصادی منطقوی و جهانی از این منابع بهره گرفته شود، افغانستان در کمترین زمان به یک اقتصاد پویا و متحرک در منطقه تبدیل شده و نخستین ثمره آن تعادل بودجه ملی خواهد بود. اما یک نکته مهم فراموش نه شود، که به شدت باید در برابر نظریه اتکای اقتصادی کشور به منابع طبیعی ایستاد، زیرا این کار افغانستان را از یکسو تبدیل به صادر کننده مواد خام ساخته و از صنعتی ساختن کشور جلوگیری می‌کند و از جهت دیگر به زیان نسل‌های آینده تمام خواهد شد، چرا که آنها هم سهمی در این منابع دارند. لذا استفاده از این منابع توأم با دور اندیشی، مدیریت و برنامه صورت پذیرفته و از تجربه تلخ کشورهای عربی و افریقایی درس گرفته شود. ■

ادامه دارد...

د اسلام په اقتصادي نظام کې بیت المال (حکومتي خزانه)

تاج محمد تمکین

د افغانستان بانک د ختیځ زون اقتصاد پوه

- گټه واخیستل شي. بیت المال اوس کولی شي چې دا دندې اجراء کړي.
- (۱) له حکومتي منابعو څخه ترلاسه شوی عواید زیرمه او د هغه ساتنه وکړي.
- (۲) د حکومت ټولو کارکوونکو چې د حکومت ټول نظام رانغاړي د معاشونه ورکول. »

برخه کې عملي گام پورته کوي، بیت المال پرته له کوم ژبنیز، رنگي او مذهبي توپیر او امتیاز څخه د هېواد د هر اوسیدونکي ستونزې او اړتیاوې حل کوي. په ټول هېواد کې باید هیڅ وری، لوڅ، بې کوره او ناروغ پیدا نشي.

حضرت محمد (ص) په خپل وخت کې داسې لاره غوره کړې وه چې کله به د یمن، بحرین، عمان او نورو سیمو څخه مال او دولت راوړسیده نو هغه به یې سمدستي په بیوزلو، غریبو او اړمنندو خلکو باندې وویشه چې له دې څخه د پیامبر (ص) مطلب بیوزلی لري کول وه. د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه په وخت کې هم داسې طریقه وه چې کله به مال او دولت راوړسیده نو سمدستي به هغه په مستحقو خلکو ویشل کېده خو د بیت المال مسئول یې حضرت ابو عبیده بن الجراح ^(رض) ټاکلی ؤ کوم چې د امت د امین لقب یې گټلی و. حضرت عمر فاروق رضي الله عنه د داسې بیت المال بنیاد او بنسټ کېښوده چې په هغې کې به هر وخت مال او توکي شتون درلوده او دا کار په ۱۵ هجري سنه کې سرته ورسیده او د هغې مسئول حضرت عبدالله بن ارقم رضي الله عنه وټاکل شو. په بیت المال کې به په ټولیزه توګه په کال کې درې کوربه درهمه ساتل کېده تر څو د اړتیا په وخت کې له هغې څخه

د اسلام په اقتصادي نظام کې نه یوازې ټولنې ته ځانګړې پاملرنه شوې ده، بلکې د ټولنې د عامه اړتیاوو د پوره کولو او عام المنفعه کارونو د تر سره کولو لپاره هم یو شمېر ځانګړي پروګرامونه لري. د اسلام د اقتصادي نظام د عملي کولو لپاره، اسلامي حکومت ته بیت المال یا د حکومتي خزانه جوړول ډېر اړین دي. بیت المال په اصل کې د اسلام د اقتصادي نظام بنسټ جوړوی ځکه چې له همدې ځایه دولت ته خورا زیات عواید په لاس راځي او د نظام لپاره یوه مرکزي نقطه جوړوی. د دولت لپاره د خزانه ساتل ډېره اړین دي او د دې خزانه خوندي ځای ته بیت المال ویل کېږي. بیت المال یوازې یو بانک ته نه وائي بلکې ټول مالي نظام ته بیت المال ویل کېږي. بیت المال یو منظم مالي نظام دي چې نه یوازې د حکومت په ټولو اړخونو کې نظم او دسپلین راولي بلکې د ټولو وګړو د ستونزو حل کوونکی او د هغوي د اړتیاوو پوره کونکې دی.

د بیت المال د منابعو او لګښتونو ترمنځ اعتدال راوستل د اسلامي حکومت مهمه دنده ده. بیت المال د حکومت په ټولو اړخونو کې لکه دفاع، ښوونه او روزنه، صنعت، سوداګری، د بیوزلو او بیچاره خلکو مرسته او د مصیبت څپلو خلکو سره کمک او د مصیبت څپلي سیمې د ابادۍ په

څلورمه څانګه یې د غلو وه چې اوربشې، غنم، زیتون، خرما او نور کرنیز محصولات پکې ساتل کیده او دغه څانګه په دریو برخو ویشل شوې وه چې یوه برخه یې د غلې د زکاتونو وه، دویمه د غنیمتونو، ځمکو او باغونو وه او دریمه برخه یې د دولتي ځمکو د غلو دانو وه چې خلکو ته یې په بزګرۍ ورکړې وه او دغه ډول دولتي ځمکې ډیرې زیاتې وې چې حکومت ته یې په زړه پورې حاصلات ورکول.

(۵) مایعات: پنځمه څانګه یې د مایع شیانو وه لکه: عسل، د زیتون غوړي چې د بیت المال په ګودامونو کې زیرمه کېدل. په اوسني عصر او په هره زمانه کې د اسلامي حکومت چارواکو ته لازم ده چې د بیت المال په هکله همدغه کړنلاره غوره کړي خو په شرعي توګه د اموالو او توکو ویشل شي او بیوزلی له منځه لاړه شي.

د زکات پیسې سره او سپین زر یې پکې راټولول.

دویمه هغه نغدي څانګه وه چې د غنیمتونو او معدنونو برخه پکې زیرمه کېدله او د نغدي جریمې مبلغ به هم په همدغه شعبه کې زیرمه کېده.

(۲) حیواني شعبه: د بیت المال دویمه شعبه د څارویو وه او دغه شعبه هم پر دوه برخو ویشل شوې وه چې یوه یې د څارویو د زکاتونو شعبه وه او دویمه یې د غنایمو او بې ځښتنه او نورو څارویو شعبه وه چې په هغو کې د اوفافو څاروي هم وه لکه: اسونه، اوبښان، میرې، پسونه، غویان او نور پکې وه.

(۳) غروؤص: دریمه څانګه یې د غروؤصو وه لکه: رختونه، وړۍ او داسې نور چې په غنیمتونو کې نیول شوي وه او لوی لوی ګودامونه ورته جوړ شوي وه.

(۴) غلې دانې:

(۳) د غریبو، اړمنډو، بیوزلو، کنډو، یتیمانو، معیوبینو، او ګوښه پاتې خلکو اقتصادي کفالت او سرپرستي کول.

(۴) خلکو سره د پور ورکولو له لارې مرسته کول.

(۵) د عوامو د ژوند د حالت د ښه کولو لپاره عملي ګامونه پورته کول یا په لنډه توګه ویلي شو چې بیت المال به د اسلامي حکومت ټول مالي پروګرامونه او کارونه سرته رسوي کوم چې یې د اسلام اقتصادي نظام په حکومت باندې لازم کړي دي.

حضرت عمر رضي الله عنه په بیت المال کې د ټولیز ملکیت د اموالو پنځه بیلا بیلې څانګې جوړې کړې وې.

(۱) نغدي شعبه: یوه څانګه یې د نغدي اموالو په نوم وه چې سکې سره او سپین زر به یې پکې کېښودل او دغې شعبې دوه څانګې درلودې یوه یې هغه نغدي څانګه وه چې

بازار فرابورس

Over The Counter

بازار فرابورس، بازاری است که در آن سهام، خارج از بازار بورس معامله می شود. معمولاً در این بازار سهام شرکت های نو تأسیس، شرکت های که تمایل ورود به بازار بورس ندارند و شرکت های که به دلایل مختلف از بازار بورس خارج شده اند، در مقابل هم معامله میکنند (OTC) Over The Counter از جمله بازارهای کاملاً شناخته شده است که به علت سهولت حضور شرکت ها و معاملات آنها، در بسیاری از موارد بازارهای فرابورس علاقمندان زیاد دارند. این بازار به رفع بسیاری از مشکلات شرکت های خارج از بازار بورس، در جذب سرمایه، بازاریابی سهام و از همه مهم تر نقدینگی سهام تأثیر زیادی دارد. موجودیت بازار فرابورس همدیاف بازار بورس اوراق بهادار این امکان را به شرکت ها و سهامداران فراهم میسازد تا قبل از ورود به بازار بورس، تجربه داخل شدن در یک بازار مشابه و با محاسبه نقاط ضعف و قدرت خود آمادگی های لازم را برای ورود به بازار بورس اوراق بهادار داشته باشند.

سهامداران با توجه به نحوه عملکرد شرکت ها در بازار فرابورس، بعد از ورود شرکت ها به بازار بورس اقدام به سرمایه گذاری می نمایند. یعنی شمولیت در بازار فرابورس برای سرمایه گذاران به مراتب نسبت به بازار بورس از ریسک کمتری برخوردار است. فرابورس با بازار بورس اوراق بهادار متفاوت است، یعنی بازار بورس اوراق بهادار یک بازار متمرکز است، اما بازار فرابورس یک بازار متمرکز نیست. سیستم معاملات در بازار فرابورس طوری طراحی شده است که مشتریان می توانند درخواست های خرید و فروش خویش را از طریق تلفون یا انترنت در ۲۴ ساعت وارد نرم افزار نمایند، در بازار فرابورس قیمت نهایی براساس عملکرد شرکت ها تعیین می شود، اما باید گفت که نوسانات قیمت در بازار بورس اوراق بهادار شدیداً تحت تأثیر جریان های سیاسی و اجتماعی قرار دارد و چندان واقعی نخواهد بود. اصول معامله در بازار فرابورس براساس پروسه چانه زنی بر قرار میگردد و مکانیزم عرضه و تقاضا تعیین کننده

قیمت در بازار می باشد. فروشندگان و خریداران از طریق تلفون و انترنت با هم در ارتباط هستند و درخواست هایشان از این دو طریق ثبت می شود. روش معاملات بدین ترتیب است که ابتدا تقاضای خریداران و فروشندگان در سیستم ثبت می شود، سپس با توافق طرفین بر روی قیمت و انتقال سهام با وکالتنامه صورت می گیرد. در نهایت خریدار می تواند مراجعه به شرکت و ارائه مدارک، نسبت به تعویض اوراق سهام و تحویل اوراق سهام جدید بنام خود، اقدام نماید. باید گفت که بازار مالی براساس ساختار سازمانی به بازار بورس و بازار فرابورس تقسیم می شود. بازار فرابورس از ابتدای دهه هفتاد میلادی، در کشورهای صنعتی مدرن پا به عرصه وجود گذاشت و حجم معاملات انجام شده در این بازارها در بسیاری از موارد بسیار گسترده تر از بورس های معمولی بود. بازار فرابورسی بازار بدون مرکزیت مشخص است که شرکت کنندگان از طریق تلفون یا ابزارهای الکترونیکی دیگر، خرید و فروش را انجام می دهند.

«

اما قابل یادآوریست که اوراق بهادار یک ابزار مالی قابل داد و ستد است که دارای ارزش مالی می باشد.

- اوراق بدهی مانند سند بدهی بانک، اوراق قرضه و سهام قرضه
- اوراق حقوق صاحبان سهام مانند سهام عادی و...

• ابزارهای مشتقه مثل، قرار دادها، اختیار معامله، معامله اعتباری و ...

از جمله اوراق بهادار میباشند.

شرکت های که اوراق بهادار منتشر می کنند، منتشر کننده نامیده می شوند. ساختار قوانین کشورها، واجد شرایط بودن اوراق بهادار را تعیین می کنند. اوراق بهادار، می تواند به صورت گواهی صادر شود و یا به طور عام تر بدون گواهی باشد و تنها در ابزار الکترونیکی ثبت شده باشد. اوراق بهادار شامل سهام شرکت ها یا صندوق های سرمایه گذاری مشترک نیز میباشد، اوراق قرضه منتشر شده توسط شرکتها و یا دولت، سهام با اختیار معامله و یا هر نوع اختیار معامله دیگر، واحد های شراکت محدود و انواع مختلفی از ابزارهای رسمی سرمایه گذاری است که قابل معامله و تعویض باشند.

باید علاوه نمود که سه نوع بازار فرابورسی وجود دارد:
۱ - بازار معاملات سنتی

در این بازار معامله گران به عنوان محرک بازار، قیمت خرید و فروش خود را اعلام می کنند. معامله گران قیمت های خود را پیشنهاد و قیمت قابل اجراء از طریق تلفون مذاکره میشود و توسط سایت های اینترنتی اعلام می گردد. این گونه معاملات، معامله دو طرفه نامیده می شوند، بخاطر که دو طرف معامله از قیمت که در یک مقطع زمانی توسط تلفون ارائه می شود، مطلع می گردند.

۲- بازار معاملات الکترونیکی

این بازار تقریباً شبیه معاملات الکترونیکی در بورس است، اما به خاطر بازارهای فرابورسی خوانده می شود که از استاندارد کمتری برخوردار بوده و فاقد قرارداد طراحی شده و پیش بینی شده باشد.

باید گفت که بازار فرابورس مزایایی زیادی نیز دارد از جمله:

- تأمین مالی بصورت سهل و ارزان
- فعالیت بازارهای اوراق بهادار، تجهیز، جمعآوری و بکارگیری پس اندازهای کوچک و متوسط مردم برای اجرای طرح های بزرگ اقتصادی است تا شرکت ها با شرایط آسان تر بتوانند از مزایای تأمین منابع ارزان قیمت از طریق بازار سرمایه، استفاده کنند. علاوه بر فروش سهام و افزایش سرمایه،

راهکارهایی از قبیل انتشار اوراق مشارکت، انتشار گواهی سپرده سرمایه گذاری عام و خاص و ... برای شرکت های پذیرفته شده در فرابورس پیش بینی شده است.

• افزایش سهولت در نقد شوندگی سهام قبل از فعالیت فرابورس، فقط سهام شرکت هایی که در بورس اوراق بهادار پذیرفته شده بود، امکان معامله در محیط شفاف و رقابتی را داشتند و شرکت هایی که نمی توانستند شرایط پذیرش در بورس را احراز کنند از دسترسی به چنین امکانات محروم بودند. اما با ایجاد فرابورس، شرکت ها با شرایط سهل می توانند در این نهاد شامل شوند و از مزیت های بازار منسجم و شفاف بهره مند گردند.

- استفاده از معافیت مالیاتی شرکت های پذیرفته شده در فرابورس
- شرکت های که سهام آنها برای معامله در بازارهای خارج از بورس داخلی یا خارجی پذیرفته میشود در صورتی که در یک سال مالی حداقل ۲۰ درصد سهام شناور آزاد داشته باشند و تصدیق سازمان بورس کشور مربوط را نیز حاصل نموده باشند از معافیت های مالیاتی برخوردار می شوند.
- همچنان در انتقالات سهام شرکت های داخلی و خارجی در بورس ها یا بازارهای

خارج از بورس دارای مجوز، مالیات موقتی به اندازه فیصدی کم، ارزش فروش سهام وصول خواهد شد و از این بابت وجه دیگری به عنوان مالیات بر عواید انتقالات سهام و مالیات بر ارزش افزوده خرید و فروش مطالبه نمی شود.

• انتقالات سهام به صورت آسان، سریع و کم مصرف

در انتقالات سهم شرکت های خارج از بورس، پروسه اداری پیچیده و وقت گیری وجود دارد. با شروع فعالیت فرابورس و پذیرش شرکت ها در این بازار انتقالات آنها به سهولت انجام می گیرد که بر این اساس، شرکت ها زیاد تر علاقمند بازار های فرابورس میباشند.

• شفافیت و اعتبار قیمت سهام توسط مبادله در فرابورس

با توجه به نظارت و شفافیت مکانیزم عرضه و تقاضا، قیمت سهام شرکت ها در فرابورس مبین شرایط معین برای وضعیت مالی شرکت است و در همه معاملاتی که شرکت ها یا سهامداران انجام می دهند، می تواند بیانگر فعالیت، وثیقه گذاری و اعتباردهی شرکت ها و یا سهامداران باشد.

• اطلاع رسانی هماهنگ و عادلانه به سرمایه گذاران

پس از پذیرش سهام شرکت ها در فرابورس، مکانیزم و مراجع رسمی برای

نشر اعلانات و اطلاعات شان از یک مجرا ایجاد میگردد تا نتایج ارائه اطلاعات، شفافیت به سهم علاقمندان برسد، همچنان با ارائه همین گزارش های مالی محاسبین سازمان بورس و اوراق بهادار، سهامداران و سایر سرمایه گذاران که به اطلاعات دسترسی پیدا می کنند و فعالیت شان ساده میگردد.

• بهره گیری از اخذ ساده تر تسهیلات بانکی

پس از پذیرش سهام شرکت ها در فرابورس، امکان وثیقه گذاری سهام و اخذ تسهیلات بر روی سهام شرکت های پذیرفته شده در این بازار امکان پذیر می باشد. چون با پذیرش سهام شرکت در فرابورس، یک مرجع رسمی بر انجام معاملات شرکت نظارت دارد و قیمت سهام در شرایط عادلانه عرضه و تقاضا تعیین می شود، لذا سیستم بانکی با شرایط ساده تر اقدام به وثیقه گرفتن سهام شرکت می کند. زیرا در صورت وثیقه سهام، امکان انجام معامله روی آن وجود ندارد و ارزش گذاری و تضمین سهام وثیقه شده از سوی یک مرجع رسمی به نام فرابورس صورت گرفته است.

معرفی هویت، محصولات و افزایش اعتبار شرکت با توجه به اینکه فرابورس و بازار سرمایه،

مشتری های زیاد دارند، ورود شرکت ها به بازار سرمایه موجب آشنایی قشر وسیعی از مصرف کنندگان با خریداران کالا و خدمات می شود که این فعالیت به افزایش مشتری و معامله داران شرکت می انجامد.

پروسه ساده خروج از فرابورس در صورتی که به دلایل مختلف سهامداران عمده شرکت تصمیم بگیرند، شرکت خود را از فرابورس خارج کنند، مطابق به دستورالعمل پذیرش بازار فرابورس که با دلایل مشخصی امکان خروج از این بازار و حتی تبدیل شرکت به شرکت سهامی خاص به سادگی امکان پذیر خواهد بود.

گفته می توانیم که این بازار ترکیبی از دو بازار پیشین بوده و معامله بر اساس آنها به معاملات الکترونیکی می پردازد. معامله گر قیمت خرید و فروش خود را انحصاراً به اطلاع فعالان بازار می رساند. بنابراین نصف ریسک اعتباری (نوسانات منفی در قیمت) در بازار به او بر میگردد. ■

بایانی

منابع: سازمانهای مالی و پولی بین المللی
سیاستهای پولی از انتشارات مطبوعه عازم

<http://cdn.tsetmc.com>

<http://www.emofid.com>

<http://www.1bourse.ir>

د پیسو نړیوال صندوق: نړیواله اقتصادي وده "کمزوره او نامتوازنه" ده

وړ خرابی له امله د پام وړ ټیټوالي درلود.

جاپان د ټولو خپرل شویو هېوادونو په منځ کې د ودې تر ټولو زیات ټیټوالی ځان ته اختصاص کړی دی چې سرب کال دې هېواد لپاره ۰.۹ سلنه اقتصادي وده اټکل شوې ده.

د پیسو نړیوال صندوق ویلي دي چې له تمې زیات د دې ټیټوالي لامل له پنځه څخه اته سلنې ته د پلور د مالې زیاتوالی دی او په جاپان کې د مالې دا زیاتوالی د اپریل له میاشتې پیل شوی دی.

د پیسو د نړیوال صندوق په دې بیا کتنه کې، راتلونکي کال لپاره د څو نویو غوړیدلو اقتصادونو د ودې ټیټوالی هم اټکل شوی دی چې کولای شو د دې هېوادونو له ډلې روسیې ته په لوړه کچه اشاره وکړو. د دې ټیټوالي لامل "د روسیې او اوکراین تر منځ د سیاسي جغرافیایي کړکېچ زیاتوالی" په گوته شوی دی.

دا راپور اخطار ورکوي: "حتی د زیاتو تشدیدونکو لاملونو پرته، خطرناکه بې ثباتي هم کولای شي په پرله پسې توګه د اعتماد رامنځته کولو شرایط له منځه یوسي، د پانګې ویستل زیات کړي او د اسعارو د مبادلې نرخ تر اغېز لاندې راولي. د دې بهیر دوام به په روسیه کې د پانګه اچونې او ودې د ټیټوالی لامل شي." □

منبع: بي بي سي

ژباړونکې: عین الله عیان

ورکړي او راتلونکي کال به له ۲.۷ سلنې ودې سره پیل کړي. ویل کیږي چې په بریتانیا کې اقتصادي کړنو په دواړو برخو لګښت او کسب او کار کې "خپل انډول ساتلی دی".

په همدې ترتیب، د پیسو نړیوال صندوق راپور ورکړی چې د اروپا اقتصادي منفی وده له یو شان ګړندیتوب څخه برخمنه نه ده او "بېلابېل ګړندیتوبونه" غوره کوي. د بیلګې په توګه ویل کیږي چې المان، فرانسه او ایټالیا له ترسره شویو وړاندوینو څخه یو څه ټیټ قرار لري او په ځانګړې توګه د دې سیمې نور هېوادونه هم د اقتصادي ودې له کبله "ناډاډمن" دي. ښاغلي بلانچارد ویل دی چې "اقتصادي وده حتی د یورو په ځینو مهمو اقتصادي سیمو کې هم تر یوه بریده متوقفه ده".

په امریکا کې بیا وده د پیسو نړیوال صندوق د امریکا د وضعیت په هکله هم وړاندوینې کړي دي او د دې هېواد اقتصادي وده یې ۲.۲ سلنه اټکل کړې ده چې د مخکینۍ شمېرې نیمه زیاته برخه جوړوي. د دې وړاندوینو په بنسټ، د کال د لومړیو میاشتو د اقتصادي کمزورتیا عوامل "په ټولیزه توګه موقت" ښودل شوي دي. د امریکا اقتصادي وده د کال په لومړیو دریو میاشتو کې د اوبو او هوا د نه تمې

د سرب کال او راتلونکي کال د اقتصادي ودې په هکله د پیسو د نړیوال صندوق د نوي راپور له مخې، د نړۍ د اقتصادي ودې بهیر "کمزوره او نامتوازنه" ښودل شوی دی. د دې راپور په بنسټ چې د اکتوبر په اوومه نېټه خپور شوی، د نړۍ اقتصادي وده په ۲۰۱۴ میلادي کال کې ۳.۳ سلنه اټکل شوې ده، په داسې حال کې چې دا شمېره مخکې ۳.۴ سلنه اټکل شوې وه.

د راتلونکي کال لپاره ترسره شوي وړاندوینې هم د مخکینۍ ارزونې په خلاف چې په سلو کې ۴ اټکل شوې وه، ۳.۸ سلنې ته ټیټوالی موندلی دی چې د دې ټیټوالي لامل په اروپا، روسیې، منځنۍ ختیځ او جاپان کې د اقتصادي ودې د پام وړ ټیټوالی دی، خو دا وضعیت د بریتانیا په هکله مثبت ارزول کیږي.

د پیسو د نړیوال صندوق رئیس الیور بلانچارد وویل: "دا شمېره متفاوت بهیرونه ښکاره کوي. یو شمېر هېوادونه توانېدلي دي چې پر ستونزو برلاسي شي، په داسې حال کې چې یو شمېر نور هېوادونه له ستونزو سره لاس او ګریوان دي".

تمه کیږي چې سرب کال به د بریتانیا اقتصاد خپلې باثباته او پیاوړې ودې ته چې د جولای د میاشتې د وړاندوینو له مخې ۳.۲ سلنه ښودل شوې وه، دوام

لوږه کمه شویده

هغه وایي "افغانستان په نړۍ کې د هغو

دخوراڪ نړيواله اداره په افغانستان کې

هغه دا هم وويل چې د افغانستان په اقتصاد کې زراعت تر ټولو لوی سهم لري چې چارې يې د بزگرانو په مټ پرمخ ځي. د کرنې وزارت ټوله هڅه به وروسته تر دې بزگرانو سره په مخامخ مرستې

متمركزه وي چې د هيواد اقتصاد پياوړې او لوړه له منځه لاړه شي.

سرچينه: د امريكا غږ

ياهو: هند کې ۴۰۰ دندې کموو

د ټکنالوژۍ د نړۍ ستر شرکت ياهو ويلې، پام کې لري چې د هندوستان د بنگلور ښار په څانګه کې ۴۰۰ دندې کمې کړي.

بنگلور په نړۍ کې د ياهو له لويو او پراخو څانګو شمېرل کيږي.

د ياهو شرکت يوه وياند ويلې چې دغه پرېکړه يې د هغو بدلونونو له امله کړې چې دوی يې په خپلو نړيوالو څانګو کې د پلي کولو پلان لري.

ياهو هڅه کوي چې خپلو نړيوالو څانګو کې د فعالو ټيمونو شمېر راکم کړي.

د دغې پرېکړې له امله به د ياهو په بنگلور څانګه کې شاوخوا ۴۰۰ کسان خپلې دندې له لاسه ورکړي.

خو ياهو بي بي سي ته ويلې چې دغه ګام به يې د بنگلور څانګې نور څه باندې ۱۰۰۰ تنه کارکوونکي اغېزمن نه کړي.

دوی دا هم ويلې چې ځينو کارکوونکو ته به په خپلو نورو څانګو کې د کار وړاندیزونه ورکړي او ځينې دندې به

هم د امريكا مرکزي څانګې ته راواړوي.

ياهو تېره اونۍ د امريكا د ونډو په بازار کې د چينايي شرکت علي بابا د ورګډېدونو وروسته د شاوخوا ۸ مېليارد ډالرو په بيه ونډې وپلورلې.

سرچينه: بي بي سي پښتو

"د هند او امريكا ملګرتيا به بې سارې وي"

د هند لومړي وزير نرېندرا مودي او د امريكا ولسمشر بارک اوباما تېر مابنډ په سپينه ماڼۍ کې سره وليدل.

په دغه رسمي ناسته کې ولسمشر اوباما او لومړي وزير مودي د دواړو هېوادونو تر منځ د اقتصادي پراختيا او پانګونې په لا زياتوالي خبرې وکړې.

سپينه ماڼۍ کې له مابنډۍ وروسته د دواړو مشرانو له خوا د ګډ ليد لوري تر نامه لاندې په خپره شوې وينا پاڼه کې دا هډې ښودل شوي چې دواړه هېوادونه به نه يوازې د هند او امريكا بلکې د ټولې نړۍ د ښېرازۍ لپاره په ګډه سره کار کوي.

د هندوستان د بهرنيو چارو وزارت وياند سيد اکبرالدين ويلي چې د دواړو مشرانو تر منځ په ناسته کې د هند او

امريكا په ګډه همکارۍ خبرې وشوې. نوموړي زياته کړه چې دواړه هېوادونه به په راتلونکي کې په امنيتي برخه کې سره ګډ کار کوي او د ترهګرۍ پر ضد مبارزه کې به هم ګډه همکاري کوي.

دواړو مشرانو پر يو لړ نورو مسايلو هم موافقه کړې چې تر مخې به يې په نړيواله کچه هند ته نوي مسووليتونه ورکول کيږي او تر څنګ به يې د ملګرو ملتو په نړيوالې امنيتي شورا کې يو لړ مثبت بدلونونه راوړل شي.

هند له تېر څه وخت راهيسي په دې لټه کې دی چې د ملګرو ملتو په امنيت شورا کې بشپړ غړيتوب ترلاسه کړي او داسې ښکاري چې امريكا هم د هند د دې غوښتنې ملاتړ کوي.

ښاغلي اوباما او ښاغلي مودي د فضايي پروګرام په برخه کې هم د ګډې همکارۍ پر اړتيا ټينګار وکړ.

نرېندرا مودي تر دې ناستې وړاندې د امريكا له شتمنو او مشهورو سوداګرو سره هم وليدل چې په هند کې يې د لا ډيرې پانګونې په فرصت قانع کړي. □

سرچينه: بي بي سي پښتو

متصدي صفحه: راضيه کشتگر

روند و چگونگی تطبیق اقتصاد بازار در افغانستان

بخش اول

آرزو کبیری کارمند آمریت نظارت امور مالی د افغانستان بانک

مستهلکین تولیداتی را که قیمت پایینتر داشته باشد، رجحان میدهند. با در نظر داشت موضوع فوق، سوال خلق میگردد که آیا نظام بازار آزاد چنین شرایط را تعیین کرده است؟ و یا اینکه بطور مثال:

نوع جنس تقاضا شده (بوت)	قیمت فی جوره	کیفیت	تقاضا به بوت
بوت تولید شده چینی	۴۰۰ افغانی	بوت افغانی < بوت چینی	تقاضا بوت افغانی > تقاضا بوت چینی
بوت تولید شده افغانی	۷۰۰ افغانی	بوت چینی > بوت افغانی	تقاضا بوت چینی < تقاضا بوت افغانی

طوری که همه میدانیم افغانستان از جمله کشورهای روبه انکشاف است که از یک جانب وابسته به کمک های مالی و پولی کشورها و مؤسسات مالی بین المللی کمک کننده بوده و از جانب دیگر یک کشور مصرفی که بیشترین لوازم مورد نیاز (مواد اولیه، اجناس ضروری و کالاهای لوکس) خود را از کشورهای دیگر وارد میکند که این امر باعث شده تا صنایع و تولیدات داخلی به باد فراموشی سپرده شود (تولید کنندگان نتوانسته اند در بخشی از تولیدات مزیت مطلق و حتی مزیت نسبی را پیدا کنند و با سایر کشورهای تولید کننده دیگر رقابت نموده و در صحنه بازار باقی بمانند). تولید کنندگان داخلی به مشکلات گوناگونی از جمله سیاست دمپینگ مواجه شده و با تولیدات با کیفیت پایینتر در بازار داخلی رقابت نموده که این موضوع باعث افلاس و ورشکستگی آنها می گردد.

از جانب دیگر پایین بودن سطح آگاهی متقاضیان از بازار در مورد امتعه تقاضا شده از جانب آنان و رجحان مستهلکین به تولیدات بر اساس قیمت نه بر اساس کیفیت که این امر باعث ورود امتعه و تولیدات با کیفیت پایین در داخل کشور گردیده که خود مشکل زا است، یعنی

کشورهای روبه انکشاف با الخصوص افغانستان برای تطبیق آن زمینه سازی نکرده است.

طوری که همه میدانیم در افغانستان هر آن نظام و قانونی که در بخش های مختلف مورد تطبیق قرار میگیرد، بدون آنکه به آن نظام بستر سازی گردد، تطبیق می گردد که این خود مشکلاتی را در آینده بوجود می آورد.

بناً این مقاله در برگیرنده سه بخش است که بخش اول شامل تعریف و اساسات نظام بازار، بخش دوم تطبیق آن در کشورهای روبه انکشاف و سرانجام بخش سوم شامل مشکلات و چالشهای تطبیقی آن در کشور عزیز ما می باشد.

نظام اقتصادی:

نظام اقتصادی چوکاتی است که در

در نتیجه ای عدم آگاهی مشتریان از بازار، شرکت های تولیدی داخلی به ورشکستگی مواجه گردیده و هزاران تن از افراد مسلکی در جمع بیکاران قرار می گیرند که این بیکاری، پایین آمدن سطح درآمد و در نتیجه پایین آمدن سطح تولیدات را در پی خواهد داشت و بالاخره چرخش اقتصادی یک مملکت را به رکود مواجه خواهد ساخت.

از جانب دیگر دولت مردان ما با استفاده از اصطلاح نظام بازار آزاد، بازار را کاملاً آزاد گذاشته و هیچگونه مداخله در آن نمی نمایند که این موضوع یک نوع هرج و مرج را به بار می آورد. تجار تولیدات را با کیفیت پایینتر و کمیت بیشتر وارد نموده و به قیمت های دلخواه به بازار عرضه میکنند.

داخل آن انفس های اقتصادی خانواده‌ها، تصدیها و دولت فعالیت‌های اقتصادی خود را مطابق به قواعد و مقررات معین به پیش می‌برند. مفهوم، اشکال و وظایف نظام اقتصادی بطور ساده طبق برداشت‌های منطقی از یک بازی تشریح شده می‌تواند. تمام بازی‌ها مثل بازی مشهور توپ بازی بر اساس قواعد استوار می‌باشد که شکل‌گیری مشخص آنها، جریان بازی و بالوسيله بصورت غیر مستقیم نتایج بازی را با مقیاس‌های معین تعیین می‌دارد. نقش قواعد یک بازی همتای خود را در اقتصاد و در نظام می‌ابد، بدین اساس نظام اقتصادی شامل کلیه قوانین، قواعد و مقررات اقتصادی در یک جامعه می‌باشد که آگاهانه تعیین شده و یا بصورت آنی در عرف و عادات معاملاتی سهم گیرندگان به توافق رسیده است.

یا به عباره دیگر هدف هر نظام اقتصادی عبارت از رفع نیازمندی های جامعه است. چنانچه اگر بر تعریف اقتصاد انگشت گذاریم آنرا فعالیت های هدفمند بشری میدانیم که به غرض رفع احتیاجات لامحدود با استفاده از وسایل محدود در چوکات یک برنامه که دارای خصوصیات تطبیقی باشد با در نظر داشت پرنسب اقتصادی بکار گرفته میشود.

در ابتداء باید بدانیم که نظام بازار چگونه میتواند پدید آید و چه شروطی برای بوجود آمدن آن حتمی شمرده میشود و تا حدی که در نبود آن تطبیق

قانونمندی های نظام بازار مشکل به نظر خواهد آمد.

نظام اقتصاد بازار مانند تمام نظام های دیگر اقتصادی و اجتماعی روی بستر خاص خودش میتواند پدید آید و هر بستر دیگری برای راه اندازی این سیستم نمی تواند مؤلدیت داشته باشد. بطور مثال دیده می شود که نظام اقتصاد اسلامی بر بستر اساسات اسلامی و شریعت استوار است و غیر از این شرایط نمیتوان نظام اسلامی را به وجود آورد.

۱. فرق بین حلال و حرام در وسایل کسب مالی
۲. نهی از هزینه کردن مال حرام
۳. امر به مصرف و جلوگیری از اسراف
۴. زکات
۵. قانون میراث
۶. تقسیم غنیمت و...

نظام بازار نیز برای ورودش باید بستر سازی نماید و زمینه را بصورت حقیقی نه بصورت تصنعی و پرتاب شده

آماده سازد. نظام بازار برای کارکردهایش به پنج عامل احتیاج دارد و اهمیت این پنج عامل به اندازه بزرگ است که در صورت کمی یکی از آنها اقتصاد بازار لنگ لنگان شده و کارآیی خود را از دست میدهد، این پنج عامل به گونه پنج شرط تبارز نموده که قرار ذیل اند:

۱. دولت قوی
۲. قانون
۳. امنیت
۴. زیربنا
۵. فرهنگ بازار آزاد

شرایط فوق برای ایجاد نظام بازار خیلی مهم بوده و این نظام میتواند بصورت شایسته روی آن برپا شود.

در کشورهای اروپای شرقی با وجود داشتن تمام شروط لازم ورود به نظام بازار (دولت قوی، امنیت، قانون، زیربنا) ولی صرف عدم موجودیت فرهنگ بازار با مشکلات بزرگی مواجه شدند، اما بعدها با تکمیل شروط فوق

الذکر نظام بازار، کشورها توانستند به سهولت به پیش روند.

در کشورهای روبه انکشاف این شروط یا کاملاً موجود نیست و یا هم بسیار ناقص است که ضرورت ایجاد این شروط به وقت بیشتر نیاز دارد.

با در نظر داشت موارد فوق آیا ما آماده چنین نظام هستیم و یا خیر؟

۱- دولت

در این کشورها یکی از مشکلات اساسی عدم موجودیت دولت های قوی است. دولت ناپایدار و تزلزل به زیر دست دوم و وابسته نمیتواند کار نماید. در کشورهای روبه انکشاف، چون دولت ها بر اساس تصامیم اساسی گروه ها بوجود می آیند و در بسیاری موارد فاقد برنامه های کوچک اند، برنامه های کوتاه مدت خوب ولی فاقد برنامه های درازمدت تطبیقی، از اینرو زود می آیند و زود میروند و گاهی برنامه های بازاری و ناممکن و در نیمه راه باقی می ماند.

۲- قانون

کشورهای روبه انکشاف باوجود داشتن قانون، در بی قانونی بسر میبرند که این بهترین اصطلاح است که میتوان در این مورد بکار گرفت (قوانین در این کشورها مانند کالاهای وارد و ترجمه شده اند. این قوانین هیچگونه تطابق با این کشورها ندارند، از اینرو موجودیت قوانین ترجمه شده نمیتواند، قانونیت را درینگونه کشورها تمثیل نماید.

۳- امنیت

امنیت و توسعه دو روی یک سکه اند

نمیتوان بدون امنیت توسعه را راه اندازی کرد. نا امنی خورنده منابع است و امنیت ایجادگر و توسعه گر می باشد. در این مورد امنیت شرایط را فراهمی آورد.

۴- زیربنا یا زیرساخت ها:

یکی از دشواریهای بزرگ کشورهای روبه انکشاف نبود زیربناها و ساختارهای قوی اقتصادی و اجتماعی است در تمام کشورها قوانین تاکید بر این دارند و تمام خطوط اساسی دولت ها در این گونه کشورها از زیرساخت ها در آینده های زود حرف های دارند، ولی هنوز هم این دشواریها وجود دارد و شگفت اینکه هر روز بر این دشواریها افزوده میشود.

۵- فرهنگ اقتصاد بازار:

فرهنگ بازار یکی از کلیدی ترین بخش نظام را تشکیل میدهد، زیرا مطابق این نظام هر دولت که کمتر حکومت کند خوبترین دولت است. بر این اساس دولت را در این نظام روز تا روز به نفع سکتور خصوصی کوچکتر میسازند و قدرت رهبری اقتصاد را بدوش بخش خصوصی میگذارند و حالا داشتن فرهنگ رهبری از جانب این بخش بسیار عمده است.

با نظر گذرا به پنج اصل فوق، میتوان نتیجه گرفت که این پنج اصل برای اقتصاد بازار در کشورهای روبه انکشاف ضروری بوده و بدون آن نباید با اقتصاد این کشورها بازی کرد. بازی های سیاسی به بهانه ساخت اقتصاد بازار و ایجاد پیشرفت های تصنعی و غیر طبیعی

اقتصاد برای این کشورها و دیموکراسی در این کشورها زیان آور است.

برای اینکه کشورها بخصوص کشورهای روبه انکشاف در جاده های نظام لیبرال گام بردارند، به حرکات زیرین تشویق میشوند:

خصوصی سازی:

اصطلاح خصوصی سازی به طور کلی برای تبدیل صنایع و واحدهای دولتی به خصوصی استعمال میگردد. این امر از نظر اندیشه، کار بهتری را نشان میدهد و استدلال در این مورد این است که چون بخش دولت با مدیریت بهتر نمیتواند کار کند بهتر آنست که رهبری این گونه مؤسسات را به سکتور خصوصی واگذارند تا به این وسیله کفایت تولیدی این مؤسسات به حد مطلوب افزایش یابد.

پس دیده میشود که رسیدن به یک حدمطلوب از نظر کفایت بوسیله رهبری و منجنت معقول میتواند هدف را برآورده سازد. ولی این کار نیز مانند تمام حرکات دیگر مستلزم شروط کار است که مانند پیش شرط ها عمل مینماید و در صورت عدم موجودیت آنها چنین فرایندها به شکست مواجه میگردد. در تمام کشورهای روبه انکشاف فرایند خصوصی سازی عملی شده و نتایج متفاوتی را بار آورده است، ولی همه آنها تحت یک فشار به چنین امری تن در داده اند و از اینرو نتایج عکس را گرفته اند. □

ادامه دارد...

ضرر اقتصادی مُد گرایی برای طبقات پایین جامعه

ها میان طبقات متضاد جهت بدست آوردن امتیاز بوجود می آید، زیرا انسان همیشه تمایل به تمایز داشته و از آن در جهت رسیدن به منافع استفاده می نماید، مُد ها همیشه برای متمایز شدن طبقه مرفه عیار می گردند، اما در این مسیر طبقه پایین جامعه نیز جهت هم‌رنگی با طبقه مرفه و پیروی کردن از سیستم زندگی آنها، تلاش می نمایند تا خود را هم‌قطار آنها جلوه دهند.

نیازهای حقیقی نیازهای اند که ارضای آنها به رشد و شکوفایی فرد و جامعه می انجامد، در حالیکه مُد گرایی چنین نیازهای را دنبال ننموده و انسان‌های را رشد می دهد که افکار خارج از ارزش های جامعه در ذهن آنها نهادینه شده است. در این شیوه لطمه بزرگی بر فرهنگ جامعه وارد گردیده، همانطوریکه افراد

بعد از به میان آمدن انقلاب صنعتی در اروپا، در شیوه زندگی مردم در شهر ها تحول و تغییر به میان آمد که به مرور زمان در تمام جوامع اروپایی فراگیر و به شکل فرهنگ در عرصه تفکر مردم تراوش نمود. در این میان مُد گرایی نیز در جوامع رایج شد که بطور مداوم در حال تکامل بوده و جز لاینفک جامعه مصرفی و ماشینی شمرده شده و حتی در برخی جوامع تقلید نکردن از مُد به منزله عقب ماندن از زندگی محسوب می گردد. در جهان فعلی مُد گرایی دوشادوش نیازهای اولیه انسانها نظیر خوراک، پوشاک و مسکن مطرح بوده و انسانها در عصر حاضر می کوشند تا با تقلید از مُد نوین با شیوه های مختلف مورد توجه قرار گیرند.

بنابر گفته عده ای از متفکرین، گرایش به مُد، به اثر کشمکش

پایین جامعه از شیوه زندگی طبقات مرفه پیروی مینمایند، به همینطور کشور های در حال توسعه از کشور های پیشرفته پیروی کرده که در نهایت چنین کشور ها بسوی مصرف گرایی سوق داده شده و باعث از بین رفتن اعتماد به نفس در میان اقشار جامعه می گردند. در گذشته ها افراد خود تصمیم می گرفتند و سبک زندگی مورد علاقه خود را خود انتخاب میکردند، آنها توان بیشتری برای مقابله با جبرهای اجتماعی و تحرکات بیرونی مانند شیوه مصرف گرایی داشتند، اما امروز شیوه مصرف گرایی در جوامع رشد نموده و فرد مبدل به ابزاری برای برآوردن اهداف نظام های مُد گرا گردیده است که نمونه اینگونه نیاز های کاذب را می توان در بهره گیری و مصرف کالا های لوکس خانگی مشاهده نمود. افراد برای رفع آرزوهای خود و برای بدست آوردن کالاهای لوکس تلاش بیشتری می ورزند و پس از بدست آوردن آن به سرعت به فکر بدست آوردن نوع بهتر آن اقدام می نمایند.

این در حالی است که تفاوت میان این اجناس بسیار ناچیز میباشد و از لحاظ کارکرد باهم مشابه و نزدیک می باشند که پیامد آن از نگاه اقتصادی اختلال در آرامش فکری مردم و خانواده ها را بار می آورد، اینجاست که آنها برای خود تصمیم گرفته نمی توانند و در ورطه مُد گرایی غوطه ور می شوند.

نظام های مُد گرایی تلاش می ورزند در عرصه های گوناگون با ایجاد محصولات گوناگون زمینه را طوری پایه گذاری نمایند که شالوده و بنیاد اشیا را که از یک جوهر بوده، اما در ظاهر تفاوت های میان آنها وجود داشته باشد به وجود آورند. این نظام ها شیوه های مختلفی را پیش روی تقاضا کننده می گذارد تا اراده انتخاب و احساس آرامش دروغین را به مردم القاء

فضای اجتماعی را به جایگاه رقابتی شدید و بی پایان تبدیل نمایند.

در غرب شیوه گسترش زندگی شهری همراه با جنبه های روانی و اجتماعی خاص خود توانست زمینه را برای مصرف گرایی به عنوان سبک خاص زندگی شکل دهد، در شهرها فروشگاه های بزرگ تأسیس و به تعقیب آن فرهنگ مصرف گرایی تحت عنوان "تا میتوانی بخر و مصرف کن" ترویج شد. بر اساس همین شعار بود که رقابت در خرید و مصرف به یک عنصر اصلی فرهنگ جوامع مبدل و افراد در خرید و مصرف از هم سبقت گرفته و این امر به یک موضوع اجتماعی تبدیل شد که به تعقیب آن در شهر ها فروشگاه های بزرگ (اسباب منزل، مواد غذایی، البسه، لوازم الکترونیکی همه و همه) در زیر یک سقف مردم را به مصرف گرایی عادت داد، مردم اشیای متنوع را در یکجا مشاهده میکردند که به تعقیب آن مُد گرایی به میان آمد که بر بنیاد آن کالاها برای یک دوره معینی مورد استفاده قرار می گرفت که بعداً وسایل مصرف گرایی مانند: وسایل ارتباط جمعی به عنوان مهمترین ابزار مُد گرایی برای کالاها تبدیل و مردم در این سمت راهنمایی می شدند تا کالاها را در زمان محدودی استفاده نموده و به تعقیب آن دو نوع ابزار مصرف گرایی در جامعه ظهور کرد که عبارت اند از:

در کشور های توسعه یافته کالاهای تولید شده در مجموع مصرف نمی گردند، زیرا نیاز واقعی به آن دیده نمی شود، در نتیجه سه راه بروی کالا های باقی مانده وجود دارد:

۱. به قیمت بسیار پایین به فروش برسد
۲. به دور انداخته شود
۳. به مؤسسات خیریه تحویل داده شود

«

۳. اعضای طبقه پایین با درآمد کم باتوجه به شیوه مصرفگرایی طبقات بالا و کثرت کالا و خدمات در بازار تلاش مینمایند تا به هر نوع ممکن سهمی از کالا و خدمات را بخود اختصاص دهند، آنها عمدتاً به خرید کالاهای که سبب بقا شان میگردد، مبادرت میورزند، بازار هم کالا های مازاد بر مصرف طبقات بالایی را به طبقه پایین انتقال میدهد که در حقیقت الگوی مصرفگرایی طبقات پایین یکنوع سود سازی سرمایه دار از سرمایه بالقوه تلف شده است، اگر طبقه پایین نبود، سرمایه دار مجبور بود تا مازاد کالاهای مصرفی طبقات بالایی را تلف نموده و از دست بدهد. روی همین علت طبقه پایین به مصرفگرایی بی رویه کالا های ارزان قیمت عادت و در نهایت این شیوه در میان این طبقه به یک فرهنگ مبدل می گردد. □

عبدالحفیظ شاهین

منابع:

www.borhan.ir

www.drang.mihanblog.com

بنای کشورهای توسعه یافته در داخل کشورهای در حال رشد در پی تحصیل سود مضاعف هستند، آنها جهت نیل به اهداف خود به ایجاد عواملی مانند: تجارت بزرگ، تولید کنندگان کالا و خدمات، خورده فروشان، دستگاه های تبلیغاتی و ارتباط جمعی و سایر مؤسسات اقدام مینمایند.

در نهایت الگوهای مصرفی کشورهای توسعه یافته نقل به نقل به کشورهای در حال توسعه انتقال نموده، خریداران، وسایل جمعی، مسافران و دیگر عوامل در انتقال آن کمک مینمایند، افراد و اشخاص هم برای اینکه برای مردم نشان دهند که از وجه بالای برخوردارند. در مصرفگرایی افراطی تر از خارجی ها عمل می کنند که سر انجام مصرف گرایی افراطی در کشور های جهان سوم به یک فرهنگ مبدل شده است.

جامعه شناسان افراد جامعه را بر پایه ثروت، قدرت و وجه به سه بخش تقسیم نموده اند.

۱. افراد طبقه بالا با داشتن ثروت که از طریق مصرف کالاهای لوکس به دنبال پرستیژ می باشند.

۲. اعضای طبقه متوسط برای اینکه خود را از طبقات بالا کمتر نه بینند آنها با درآمد کمتر به رقابت با طبقه بالا می پردازند، لذا بازار برای از بین بردن عطش و تشنگی آنان در رقابت با طبقه بالا اجناس ظاهراً لوکس و ارزان را به کثرت در اختیار شان قرار می دهند که پس از خرید آن یکنوع رضایت مندی کاذب به آنها رخ می دهد، چنین بازار ها وابسته به خرید آنها می باشد. تعداد افراد این طبقه در جوامع بیشتر از اعضای طبقات بالایی است، بنای اعضای این طبقه اجتماعی بیشترین مصرف را در جامعه دارند.

د پیسو په پالیسي، ارزښت او ثبات باندې لنډه رڼا

روشان احمد نادر
د بهرني سکتور خاص شنونکي او
د پانگه اچونه نړيوال دريځ مسئول

ډیرښت هغه وخت منځ ته راځي چې د یوه هېواد د یو کال لگښت د یوه کال د عوایدو څخه کم وي. نو د یو هېواد مرکزي حکومت باید تل هڅه وکړي چې خپل کلنی لگښت کم کړي او د خپلو عوایدو کچه لوړه وساتي خو د پیسو ارزښت یې ثابت پاتې شي.

د پیسو ارزښت څنگه معلومېږي؟ دا یو ډېر مغلق او پیچیده سوال دی چې د پیسو ارزښت په څه ډول معلومېږي، څکه چې دا موضوع د ملي اقتصاد تخنیکي او علمي عنوان یا بحث دی چې په لاندې ډول ورباندې رڼا اچول کېږي: ټول خلک په نړۍ کې د پیسو په واسطه هره ورځ سوداګریزې، مالي، اداري او دا شان نورې معاملې کوي. د بیلګې په توګه، یو هېواد د بل هېواد

اجرايې قوې له خوا جمهور رئیس ته وړاندې کېږي او کله چې د جمهور رئیس له خوا تصویب شي نو بیا نوموړې پالیسي د یوې رسمي جريدې له خوا په رسمي ډول چاپ او خپرېږي. نو وروسته له رسمي خپرېدنې دغه مالي پالیسي په پرله پسې توګه عملي کېږي. مالي پالیسي په ځانګړې توګه د حکومت ټولیز لګښت او ټوله مالیه په پام کې نیسي ترڅو ملي اقتصاد ته غښتلې وده وکړي او د عوایدو بودجه زیاته شي. یا په بل عبارت، ملي لګښت کم کړي او د هېواد مالیه زیاته کړي. په یو هېواد کې بودجوي کسر/کموالی هغه وخت رامنځ ته کېږي چې د حکومت ټول لګښت د خپلو کلنیو عوایدو څخه زیات وي او بودجوي

پولي سیاست (مونېټري پالیسي) څه ته وايي؟

پولي سیاست له هغه مالي فعالیتونو څخه عبارت ده چې د یو هېواد د مرکزي بانک له خوا اداره او کنټرول کېږي لکه؛ د پیسو برابرول، د پیسو موجودول، د اسعارو د مبادلې نرخ یا ارزښت ټاکل، د پیسو ګټه او داسې نور اړونده دندې، خو مرکزي بانک وکولای شي چې اقتصادي پرمختګ وکړي، د اسعارو د مبادلې نرخ ثابت وساتي، خلکو ته د کار زمینه برابره کړي، د توکو بیه ثابت یا ځای پر ځای وساتي او مروجې پیسې د یو هېواد په ثابته توګه وکاروي.

مالي سیاست (فیسکل پالیسي):
مالي سیاست د یو هېواد د مقننې یا

سره د پیسو په ذریعه واردات او صادرات کوي. نو مونږ څنگه کولای شو د خپلو پیسو ارزښت ثابت وساتو؟ مونږ باید څه وکړو چې نرخونه ټاکلي او منظم وساتو؟ هر یو هېواد د خپلو پیسو لپاره ځانګړی نوم لري لکه افغانی، ایرو، ریال او ډالر خو نوم د پیسو ارزښت نلري، بلکې د پیسو ارزښت بیل شی دی. تقریباً هر یو شی په پیسو سره اندازه کیږي. د بیلګې په توګه د یو سوداګر یا پانګوال شتمني او جایداد ټول د پیسو په واحد اندازه کیږي یا معلومیږي. خو د پیسو ارزښت څنگه اندازه کیږي؟

د پیسو ارزښت د اقتصاد په څانګه او څېړنه کې خورا مهم رول لوبوي. د پیسو ارزښت معنی د توکو د رانیولو پیاوړتیا دی چې د توکو په رانیولو کې خومره ظرفیت او طاقت لري. د بیلګې په توګه که مونږ په یو مقدار پیسو باندې زیات توکي رانیولای شو نو ویلای شو د پیسو ارزښت مو لوړ دی او که په یوه اندازه پیسو لږ توکي رانیولی شو، نو ویلای شو د پیسو ارزښت مو ټیټ یا کمزوری دی. دلته ویلای شو چې د پیسو ارزښت یا قوت نیغ په نیغه د توکو په رانیولو سره تړاو لري. یا په بل ډول، کله چې عمومي نرخونه لوړیږي نو د پیسو ارزښت ټیټیږي یا کميږي او کله چې عمومي نرخونه د توکو کميږي نو د پیسو

ارزښت زیاتیږي. نو د ریاضي له مخه ویلی شو چې د پیسو ارزښت او د عمومي نرخونو اندازه معکوساً یو بل سره متناسب دي.

همدغه شان ویلی شو د پیسو ارزښت په بدلولو د پیسو سره کیږي لکه افغانی په ډالر او ډالر په ریال باندې او داسې نور. د پیسو ارزښت په معلومولو کې ملي سوداګر، مسافرین، حکومتونه او هغه کسان چې په کورنیو او بهرنیواسعارو په مبادله کې بوخت وي، غټ رول لري. د پیسو بازار (لکه شهزاده مارکیټ په کابل کې) چې د بیلابیلو هېوادنو دودیزه پیسې پکې هره ورځ بدلیریږي خورا ستر ځای دی چې د مختلفو پیسو ارزښت پکې روزانه ټاکل کیږي چې پلورونکی او پیروونکی پکې په خپلې خوښۍ سره د پیسو راکړه ورکړه سرته رسوي. خو مونږ د پیسو ارزښت لا نور هم وپېژنو، نو لاندې یو څو مهم لاملونه د پیسو په ارزښت باندې نیغ په نیغه اغیزه لري:

۱. په هېواد کې عمومي سیاسي حالات: د یو هېواد سیاسي ثبات، د اداري فساد کچه، د قانون پلي کیدل، د سیاسي نظام ډول، د حکومت جوړښت او ډول، د هېواد اړیکې له نورو بهرنیو هېوادنو سره لکه امریکا، بریتانیا، چین او روسیه دغه ټول د پیسو په ارزښت باندې نیغ په نیغه اثر لري.

۲. اقتصادي حالت: د خلکو په کار ګمارنه، بیکاري، د کار اخلاقي فضا، بیا رغونه، د نرخونو لوړوالی، د اقتصاد رهبري، د شرکتونو او موسسو شتون، عصري ټکنالوژۍ، د فابریکو شتون او د کرنې او مالدارۍ درلودنه او داسې نور رانغاړي چې دغه ټول د پیسو په ارزښت باندې نیغ په نیغه اغیزه لري.

۳. د خلکو پوهاوی: خلک د میډیا یا له رسنیو له لارې د یو هېواد په هکله معلومات ځانته راټولوي لکه: تلویزیون، اخبار، مجله، معلوماتي فلم او انټرنیټ. دغه ټول شیان د یو هېواد د پیژندنې لپاره ښه معلومات لري خو خلک وکولای شي د یو ملک سره څنگه سیاسي، سوداګریزې او اقتصادي اړیکې او کړۍ ټینګې وساتي. نو ویلای شو عامه پوهاوی چې د میډیا په لارې صورت نیسي هم د پیسو په ارزښت کې ځانګړی اغیز لري.

۴. د خلکو شمېر او ابادي هم د پیسو په ارزښت کې ځانګړی رول لوبوي.

۵. ملي رهبران: د یو هېواد رهبران، وزیران، سفیران والیان، ملي سوداګر، د سپورت مشران، ملي شخصیتونه، ملي لیکوالان، ملي اتلان دغه ټول په ملي اقتصاد، په

ځانگړې توگه د پيسو په ارزښت او په مبادلې د اسعارو باندې خاصه اغيزه لري. يعنې که چيرته په يو هېواد کې سالمه رهبري، عدالت، انصاف او قانون شتون ولري، نو په همغه کچه پکې سياسي او اقتصادي ثبات رامنځ ته کيږي او د پيسو ارزښت يې په نړيواله کچه لوړيږي.

۶. جلاتوب په مقابل د يو خايوالي کې: نن او سبا چين غواړي له ټولو هېوادونو سره سوداگريزې او سياسي اړيکې محکمې کړي خو وکولای په ټوله نړۍ باندې خپل توکي وپلوري او په مارکيټ کې له ټولو نه زيات مشتريان پيدا کړي. که چيرته کيوبا يا شمالي کوريا ته څير شو، دغه دواړه هېوادونو له نړۍ څخه جلاتوب غوره کړی او تقريباً له ډېرو هېوادونو سره يې سوداگريزې او سياسي اړيکې ډيرې خرابې دي. نو ويلای شو چې يو هېواد د نړۍ نه هر څومره سوداگريز او سياسي لريوالی يا جلاتوب اختيار کړي، په همغه کچه يې د پيسو ارزښت کميږي. يا په بل عبارت، يو هېواد بايد د ټولې نړۍ سره ښې يا غوره اقتصادي، سوداگريزې، سياسي، ټولنيزې او انساني اړيکې ولري خو د دغه هېواد ملي اقتصاد تقويه او د پيسو

ارزښت يې زيات شي ځکه چې يو انسان بل انسان ته ضرورت لري او يو هېواد بل هېواد ته اړمند دی. ۷. طبيعي زيرمې: طبيعي زيرمې لکه تيل، غاز، معدني مواد، کاني مواد، ماهي، ځنگلونه او د عصرې ټکنالوژۍ شتون چې په دغه طبيعي زيرمو کې ترې کار اخيستل کيږي ډېر اړين کار دی. نو په پايله کې ويلای شو چې طبيعي زيرمې د ملي اقتصاد په پياوړتيا او د پيسو په ارزښت کې خورا مهم رول لري او هر څومره چې د يو هېواد طبيعي زيرمې ډيرې وي او د عصري ټکنالوژۍ وسايل ولري، او له دغو زيرمو څخه اړونده محصولات او مواد استخراج شي نو په همغه اندازه يې ملي اقتصاد پياوړی کيږي او د پيسو ارزښت يې پورته ځي. ۸. داخلي توليدات: که چيرته په يو هېواد کې طبيعي زيرمې زياتې وي او داخلي توليدات په پراخه اندازه صورت ونيسي په ځانگړې توگه د عصري ټکنالوژۍ له لارې، نو د دغه شان هېواد صادرات زياتيږي او واردات يې کميږي او ملي اقتصاد او د پيسو ارزښت هم قوي او هم ثابت پاتې کيږي. ۹. طبيعي پيښې او د هوا حالات: طبيعي پيښې لکه وچکالي، زلزلې،

سيلابونه، بحري طوفانونه، د وچې طوفانونه او داسې نور ... دغه راز طبيعي پيښې د يو هېواد پر اقتصاد او د پيسو په ارزښت کې ډېر رول لري چې يو هېواد څنگه کولای د طبيعي پيښو مخنوی وکړي په ځانگړې توگه د عصري ټکنالوژۍ د وسايلو په واسطه سره او خپل اقتصاد د تل لپاره پياوړی وساتي تر څو د پيسو ارزښت يې لوړ يا ثابت پاتې شي.

۱۰. د يو هېواد د پيسو د مبادلې نرخ د همغه پيسو بيه چې د يو بل هېواد د پيسو سره مبادله کيږي. نن سبا د کابل مارکيټ مهمې پيسې پونډه، ډالر، ايرو، ډال، تومن او پاکستاني کلدارې دي چې په افغانو سره مبادله کيږي او د دوی د مبادلې نرخ د مارکيټ د زور په حالاتو سره ټاکل کيږي په ځانگړې ډول د نړيوال مارکيټ د غوښتنې مطابق بايد هره ورځ څومره افغانی يا ډالر يا ايرو او داسې نور د پيسو سوداگريز مارکيټ ته راوړل شي څو د خلکو اړتياوې ورباندې لرې شي. □

په کلیو او بانډو کې د بیکاره ځوانانو راتلونکی به څه وي؟

مخه نیول کیږي عامو وگړو ته په کلیو او بانډو کې کار پیدا شي، هېواد به پرمختګ وکړي او نا امنی به له منځه ولاړه شي او په پایله کې به د دولتي ناخالصو تولیداتو کچه لوړه شي.

په هېواد کې باید د کانونو د راویستلو لپاره پروګرامونه په پام کې ونیول شي، د راویستلو لپاره یې بهرنی کمپني باید افغان کارګرو جلب کړي، کرڼه باید مدرنیزه شي د کلي پر ځای باید له ماشینري څخه کار واخستل شي، د اوبو لگولو سیستم پرمختګ او د اصلاح شویو تخمونو د تولید لپاره دننه په هېواد کې زمینه برابره شي، په کلیو او بانډو کې بندونه او سربندونه جوړ شي، خو د هېواد پراخې دښتې شپې او خلک به له بی وزګارۍ څخه خلاص شي. د کرڼی د پرمختګ سره په هېواد کې په نورو برخو لکه صنعتی برخه کې د پرمختګ لاره هواره او د متوازیښی اقتصادي ودې زمینه برابره شي. له بلې خوا د بهرنیو پانګه والو د جذب لپاره د امنیت د ټینګښت ترڅنګ د بیمی د شرکتونو رامنځته کول او د پانګې په اړه یې ډاډ ورکول یو اساسی کار دی. عبدالحفیظ شاهین

www.rohi.af

کې به په دندو بوخت او د هېواد اقتصاد به هم ورسره وغوړېږي چې له پورتنیو سرچینو څخه سمه ګټه پورته شي.

په افغانستان کې د اقتصادي شتونکو په وینا د کار په برخه کې د مسلکي خلکو د کمښت له کبله ستونزې موجود دي، باید د کارې ځواک د روزنې په برخه کې پاملرنه وشي لکه د کانونو د راویستلو په برخه کې او یا هم د نورو خدماتي سکتورونو په برخه، ځکه خدماتي سکتورونه لکه بانکونه، مخابرات، ترانسپورت او داسی نور چې د ډیرو لوستو افغانانو ته د کار زمینه برابرولاي شي.

د افغانستان په دننه کې همدا اوس په ډېرو خدماتي برخو کې بهرنی وګړی کار کوي لکه مخابراتي کمپنی چې ډېری تخنیکي چارې یې د بهرنيانو له لوري پر مخ وړل کیږي، په دغه برخه کې یوازې ستونزه د مسلکي کسانو نه شتون دی، چې ډېری افغانان په دی برخه کې مسلکي نه دي او له بیکارۍ سره لاس او ګریوان دي.

له همدې لارو په هېواد کې اقتصادي پرمختیا ته لاره هواره او له نورو هېوادونو سره د رقابت او سیالي زمینه برابره شي، افغانستان چې یو کرنیز هېواد دی پرمیانه اوبه او پراخه دښتې لری د کار ځای پیدا کولو لپاره دغه سکتور ته باید پاملرنه وشي، ځکه ښیګڼی یې دا دي چې په ښارونو کې د نفوس د زیاتیدو

ملی اقتصاد یو پیچلې جوړښت دی چې د هری سیمې او هېواد د پرمختیایی پوتنشل او طبیعي ځانګړتیاو سره تړلی او هر ځانګه یې د خپل اقتصادي ارزښت په لرلو سره له یو بل سره تړلی، بشپړونکی او وده ورکونکی دی، له همدې کبله د اقتصاد هره یو ځانګه له پامه نشي غورځیدلای.

د بیکارۍ د له منځه وړلو لپاره ډېرې سرچینې موجودې دي چې غوره یې د کرڼی او مالدارۍ، د کانونو د راویستلو، د سوداګرۍ پراختیا او د فابریکو بیاژوندی کول او د تولیدي پروژو پیاوړې کول لازمي ګڼل کیږي. د کانونو ایستلو ته د رڼه استراتیژي جوړه، څو افغانانو ته کار پکې ورکړل شي، د ترانزیت او ترانسپورت په برخه کې آسانتیاوې را منځ ته کول او له طبیعي زیرمو څخه باید سمه ګټه پورته او په هېواد کې ماهر و کارګرو، د باسواده بی روزګاره قشر او بیوزلو بزګرو ته شغلونه را منځ ته شي.

د افغانستان د نفوسو کلنی وده ۲.۳٪ اټکل شوی ده چې د کارموندنې کچه د دغې ودې په پرتله خورا ښکته ده. د معلوماتو له مخې د همدغو کسانو ۲۵ سلنه په اونی کې یوه یا دوه ورځی کار کوي یا مطلق بیکاره دي. د کار په شرایطو برابر کسان، میلیونونه وګړی کیږي. خلکو ته به د کار زمینه هغه وخت برابره او په بېلابېلو سکتورونو

فساد

یگانه عامل بازدارنده رشد اقتصادی

کنند مانند: بانک جهانی و صندوق بین المللی پول که یکی از ماموریت شان در امر مبارزه با فساد هر روز رونق بیشتر میگیرد. همانگونه که در مورد مبارزه با فساد توافقنامه میان افغانستان و جامعه بین المللی در سال ۱۳۸۴ صورت گرفت، همچنان افغانستان در قطعنامه کنفرانس لندن در سال ۲۰۱۰ برای اشتراک کنندگان متعهد شد تا در امر مبارزه با فساد اداری گام های اساسی را بردارد که این امر در حقیقت نشان دهنده جدیت دولت افغانستان و جامعه جهانی در امر مبارزه با فساد اداری در سطح جهان و افغانستان است.

در جهان همیشه دولت ها به نحوی با فساد گره خورده اند، در چنین حالتی میتوان گفت: زمانی فساد از یک کشور نابود می گردد که دولت ها نابود گردند که این امر امکان پذیر نمی باشد، اما کشور های در جهان وجود دارند که فساد کمتر در آنها وجود دارد، مانند دنمارک و سویس، این دولت ها نحوه برخورد شان با فساد با سایر کشور هاییکه فساد در آنها بیداد می کند، فرق می کند.

فساد در یک اداره زمانی راه میابد که مسئول آن اداره برای انجام امور

پدیده فساد از سالهاست که ذهن اقتصاددانان، سیاستمداران و متفکرین عصر حاضر را بخود معطوف داشته است و راهکار های مبارزه با این پدیده را که اقتصاد کشورها را صدمه میزند به گونه های مختلف جستجو و در تعریف آن دیدگاه های مختلف را ارائه نموده اند که مهمترین تعریف آن عبارت است از: هر نوع سوء استفاده از امکانات عامه به منظور حصول منافع شخصی یا گروهی که بصورت رشوه، دزدی و قوم پروری از منابع عامه صورت گرفته باشد، را فساد گویند.

این را نیز باید واضح نمود که فساد تنها بصورت رشوه، دزدی یا استفاده غیر قانونی از منابع عامه در ادارات دولتی نبوده، بلکه در سکتور خصوصی و فعالیت های روز مره انسان ها نیز وجود دارد، مانند: در خواست کرایه بیشتر تکی ران از مسافر، تجویز بیشتر ادویه از طرف داکتر به مریض و ... که این نوع فساد بیشتر بدون پرداخت رشوه صورت میگیرد.

توسعه ارتباطات در امر آگاهی از فساد در میان کشورها باعث شد تا کشور ها اداره هایی را برای مبارزه با فساد ایجاد

جامعه بی نهایت مهم است، تا زمانیکه دید افراد جامعه در باره این پدیده شوم تغییر نکند، فساد را نمی توان به زودی کاهش داد. نقش دولت در مبارزه با فساد باید بارز بوده، در برابر این پدیده نباید تحت هیچ شرایطی غفلت نموده و فاصله بگیرد، تلاش فراوان، استراتژی فراگیر و همه جانبه تا حدی توان مهار نمودن فساد را دارد، زیرا در اکثر نظام ها کسانی هستند تا در قبال انجام کاری رشوه بپردازند، کسانی هم هستند که رشوه بگیرند، درین عرصه همیشه عرضه و تقاضا وجود دارد، کار دولت در این عرصه مهار کردن رشوه و رشوه خواری است، زیرا فساد مشروعیت اقتصاد و در کنار آن میزان افزایش رفاه عامه و خدمات اجتماعی را کاهش می دهد.

راهکارهای مبارزه با این پدیده، موجودیت مدیران متعهد، با اخلاص، پاسخگویی مسئولین در قبال فعالیت ها و کارکرد های شان، نظارت و کنترل بر بخش های گوناگون هر اداره، شفافیت قوانین، مقررات، تفسیر واضح و بدون ابهام از قوانین متذکره، تبلیغ و اطلاع رسانی گسترده علیه فساد، تقویت ارگان های عدلی و قضایی، اعمال مجازات شدید برای مرتکبین فساد اداری و ... میباشد. □

عبدالحفیظ شاهین

منابع:

۱. عدالت: ارگان نشراتی وزارت عدلیه شماره مسلسل ۱۲۰ دلو ۱۳۹۱/احمدی
۲. مطالعات استراتژیک شماره ۱۲۲- سال ۱۳۸۹ / وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی افغانستان / محمد حنیف علی رضایی

مراجعین از صلاحیت و اختیارات خود طفره رفته و در نهایت در قبال انجام کاری از مراجعین درخواست رشوه میکند و یا کسانی که میان مراجعین و دولت بحیث میانجی عمل نموده از هردو جانب رشوه اخذ مینماید.

دلیل دیگر ترویج عمده فساد اداری در ارگان های مربوطه موجودیت بروکراسی و وقت کشی است که کار در این ارگان ها زمان گیر بوده و مراجعین بخاطر اجرای کار شان باید روزها یا هفته ها انتظار بکشند تا کارشان روال عادی خود را طی کند. بناً شخص مراجعه کننده ترجیح می دهد تا با پرداخت پول، مدت زمان کمتری را صرف انجام کار خود نماید.

علاوه بر موارد فوق، زمینه سازی برای ترویج فساد در یک کشور نحوه واگذاری پروژه های زیربنایی برای یک عده افرادی که دارای نفوذ در دستگاه های مربوطه میباشند، است که در نتیجه در نحوه سرمایه گذاری در آن پروژه زیربنایی تغییرات، کمی ها و کاستی های فراوان به میان می آید که باعث عدم موجودیت استاندارد های لازم و عدم بازدهی نتیجه مطلوب میگردد.

در حقیقت فساد یک پدیده پیچید ای است، روی همین علت عوامل و ابعاد گوناگون در گسترش آنرا باید مد نظر گرفت، به یاد داشته باشیم که مبارزه با این پدیده منفی وقت گیر و پر مصرف بوده، نمی توان توقع داشت که در کوتاه مدت آنرا به حد اقل رساند. در مبارزه با فساد تغییر دید افراد جامعه نسبت به فساد در

اولويت های سکتور خصوصی

برای اصلاحات بر شمرده شد

در یک دهه گذشته ما شاهد تغییرات عمیق در تمام عرصه های زندگی، مخصوصاً فعالیت های اقتصادی بودیم، اما مشکلات متعددی فرا راه سکتور خصوصی وجود دارد که یقیناً فعالیت این سکتور و تدویر چنین کنفرانس ها، راه حلی برای مشکلات سکتور خصوصی افغانستان خواهد بود.

بعداً طبق اجندا محترم داکتر حضرت عمر زاخیلوال مشاور ارشد اقتصادی رییس جمهور و سرپرست وزارت مالیه پیرامون تدویر همچو کنفرانس ها و جستجوی راه های حل بر مشکلات سکتور خصوصی صحبت نموده گفت که اتاق تجارت و صنایع افغانستان نشست نهایت مهم را در ارتباط به آمادگی به کنفرانس لندن و تهیه یک اجندای ریفورم اقتصادی حکومت وحدت ملی دایر نموده است. طولانی شدن پروسه انتخابات تعدادی را متضرر ساخت که این موضوع اکثر متوجه شما تجار و سرمایه گذاران ملی و سکتور خصوصی بوده است. بنأ بزرگترین امیدواری ها را از حکومت وحدت ملی نیز شما دارید.

«

گردد، ارائه می شود.

در این کنفرانس ابتدا محترم عتیق الله نصرت رییس هیئت عامل اتاق تجارت و صنایع پیرامون موضوع صحبت نموده گفت که هدف از کنفرانس امروزی بررسی و بحث روی ۱۲ اولویت سکتور خصوصی برای اصلاح، یافته ها و نتایج حاصله از کنفرانس قبلی اتاق تجارت و صنایع می باشد. افغانستان در مرحله خاصی از تاریخ سیاسی - اقتصادی خود قرار دارد و گزارش مسالمت آمیز از این مرحله نیازمند به توجه حکومت و سرمایه گذاران ملی است. آقای نصرت همچنان افزود که با اینکه

روز یکشنبه ۲۷ میزان ۱۳۹۳ کنفرانس اولویت های سکتور خصوصی برای اصلاحات به حمایت نمایندگی اتحادیه اروپا تدویر یافت. در این کنفرانس فهرست کوتاهی از اصلاحات عملی، قابل سنجش و واقعینانه طی بحث روی شش سکتور عمده اقتصادی زراعت، تجارت، صنایع، خدمات، زیربنا و صنایع استخراجی اولویت های کلیدی را شناسایی نموده که برای رفع چالش های تجاری مؤثر واقع گردد و سبب تسریع رشد اقتصادی شود. این فهرست در نشست لندن که قرار است در پایان سال ۲۰۱۴ روی مسایل افغانستان بر گزار

محترم زاخلوال افزود که بطور کل اقتصاد کشور متکی به کمک های خارجی بوده که بنابر آن یک اقتصاد پایدار و رشد پایه دار نیست، اگر روی آن کار صورت نگیرد و تغییراتی در آن بوجود نیاید، طبعاً در آینده به مشکلات جدی تری مواجه خواهیم شد. بناً باید گفت که یکی از اهداف تدویر کنفرانس لندن به همین منظور است که بتوانیم کمک های دراز مدت جامعه جهانی را برای کارهای انکشافی، تقویه اقتصاد و حکومتداری جلب کنیم که این موضوع با تجدید تعهدات از طرف جامعه جهانی صورت میگیرد. طوریکه میدانیم بعد از سال ۲۰۱۴ کمک های جامعه جهانی به افغانستان به مرور زمان روند نزولی را پیموده و کاهش میابد. چون کمک های گزاف و سخاوتمندانه جامعه جهانی که در سیزده سال گذشته صورت گرفت، اقتصاد کشور ما را پایدار نساخت، بناً کمک های کمتر از آن نمیتواند که اقتصاد ما را پایه دار بسازد. به همین منظور یکی از وعده های که حکومت وحدت ملی به مردم داشته است، تقویه اقتصاد ملی، ایجاد زمینه های کار در افغانستان، بلند بردن سطح زندگی مردم و ارائه خدمات بهتر بود که این مسئله بدون تقویت سکتور خصوصی و بدون بستر بهتر و فضای

بهتری برای جلب سرمایه گذاری در افغانستان مساعد نخواهد شد و بدون برداشتن گام های عملی در جهت ریفورم نیاز سکتور خصوصی ناممکن است. در این کنفرانس بحث های پیرامون نیل افغانستان بسوی خود کفایی خواهد بود تا فیصدی کمی به کمک های خارجی و زیاده تر بالای امکانات و عواید داخلی خود متکی باشیم. بدین معنی که در ده سال آینده خود کفایی را تجربه و زمینه کار را برای ملیون ها جوان تحصیل یافته فراهم سازیم. محترم زاخلوال در ادامه صحبت هایش افزود که در نظر است، شورای اقتصادی در سطح ریاست جمهوری تشکیل گردد و حضور نمایندگان سکتور خصوصی در آن خیلی مهم است. این بخش که در حال تأسیس است یک ارگان حمایت کننده سکتور خصوصی خواهد بود. در این شورا پیشنهادات، عرایض و نظریات شما به صورت کاملاً سهل پذیرفته و پیرامون آن به اسرع وقت اقدام صورت خواهد گرفت که این اقدام بزرگی اصلاحاتی برای تطبیق ریفورم ساختار حکومت است و از جمله موضوعاتی اند که از اشتراک کنندگان کنفرانس لندن و جامعه جهانی در قسمت تجدید تعهدات، تقویه ابعاد حکومتداری و اقتصاد کشور خواستار همکاری بیشتر

خواهیم بود.

در اخیر کنفرانس تعدادی از اشتراک کنندگان، پیرامون موضوع صحبت و تبادل نظر نموده که در پایان خلاصه گزارش بحث ها تهیه گردید که اصل تعامل با حکومت وحدت ملی در راستای رفع موانع و چالش های سکتور خصوصی افغانستان را تشکیل داده و قرار است به کنفرانس لندن پیشکش شود. این کنفرانس همچنان برخی از اصلاحات مهم دیگری را شناسایی نموده است که با حکومت جدید در کابل شریک ساخته میشود و توقع میرود تا این پیشنهادات در برنامه های اصلاحی متوسط المدت حکومت در نظر گرفته شوند.

در این کنفرانس محترم حضرت عمر زاخلوال مشاور ارشد امور اقتصادی رییس جمهور و سرپرست وزارت مالیه، تعدادی از نمایندگان پارلمان، محترم اسدالله ظفری مشاور رییس کل د افغانستان بانک، محترم عتیق الله نصرت رییس هیئت عامل اتاق تجارت و صنایع، محترم محمد نسیم اکبر رییس مؤسسه حرکت، نمایندگان مؤسسات DIFD, IFC, GIZ، نماینده سفارت ایالات متحده امریکا در کابل، رؤسای نهاد های اقتصادی دولتی و غیر دولتی، تجار ملی، تعدادی از استادان بخش های اقتصادی پوهنتونها، نمایندگان اطلاعات جمعی اشتراک نموده بودند. ■

چگونگی ایجاد اتحادیه نفتا

(The North American Free Trade Agreement) NAFTA

بعد از پایان جنگ سرد یک سلسله تحولات بزرگ سیاسی در جهان به وقوع پیوست که یکی هم تشکیل سازمانهای اقتصادی بود. این حرکت بنابر ضرورت شکل گیری نظام اقتصادی جدید به میان آمد که اهداف بین المللی و تشکیل بازار واحد جهانی را دنبال می کند.

کشور های امریکا، کانادا و مکزیک در مورد یک پیمان تجارت آزاد اقدام نمودند تا تجارت آزاد بین امریکا، کانادا و مکزیک مبنی بر این که توانایی شان بی رقیب در بازار جهان باقی بماند و موانع تجاری (صادرات و واردات) بین سه کشور عضو از طریق ایجاد یک منطقه آزاد تجاری کاهش و یا رفع گردد، این معاهده تجارت آزاد نفتا را که بزرگترین معاهده در دنیا تجارت می باشد امضاء نمودند که تا حال بی همتاست.

معاهده فوق شامل دو بخش بوده که یکی همکاری ها در زمینه محیط زیست و دیگری همکاری اقتصادی و تجاری امریکای شمالی می باشد.

معاهده نفتا در سال ۱۹۹۴ بین کشورهای کانادا، مکزیک و ایالات متحده امریکا به امضا رسید که براساس آن اغلب تعرفه های گمرکی و محدودیت های سرمایه گذاری ملغی

قرار گرفت و محدودیت های صادرات و واردات کالاهای تجارتي مانند: منسوجات، کمپیوتر، ماشین آلات، مواد غذایی و سایر مواد مورد ضرورت از بین رفت. با تطبیق توافقنامه فوق همه اعضای اتحادیه بر تهدات شان یکسان عمل میکنند و با معاهده نفتا تجارت بدون کدام قید و شرط بین کشور های عضو آزاد گذاشته شد.

نفتا در سال ۱۹۸۸ طرح و با پیوستن مکزیک در سال ۱۹۹۴ فعالیت خویش را آغاز نمود و فعالترین نهادی است که در جهان به گسترش مناطق آزاد تجارتي تلاش میکند. اتحادیه نفتا از لحاظ اقتصادی در بالاترین سطح اقتصاد دنیا قرار داشته و به باور کارشناسان امور اقتصادی ایجاد این اتحادیه کاملاً یک پیمان قاره یی خوانده شده است.

باید علاوه نمود که اعضای نفتا از اقتصاد خوبی برخوردار اند که مختصر به آن اشاره می نمایم:

ایالات متحده امریکا: محصولات صادراتی آنرا میوه جات، دانه های سبوسدار، مواد شیمیایی صنعتی، کالا های اساسی (طیارات، ماشین وسایل نقلیه، کمپیوتر، تجهیزات ارتباطی) دارو های طبی، موتر و سایر وسایل نقلیه و

غیره تشکیل میدهد و محصولات وارداتی آن شامل سامان آلات زراعتی، نفت خام، کمپیوتر، ماشین آلات مورد ضرورت، وسایل نقلیه، لباس و... میباشد، واحد پولی این کشور دالر است.

مکزیک: این کشور عضو دیگر اتحادیه نفتا، در حدود ۴۵.۵ میلیون نیروی کار دارد و نرخ بیکاری در آن کشور ۳.۷ در صد است، نرخ تورم این کشور در سال ۲۰۱۳ در حدود ۳.۸ درصد گزارش شده است. محصولات صادراتی این کشور، نفت و سایر محصولات نفتی، نقره، میوه جات، پنبه، قهوه و محصولات وارداتی آنرا ماشین آلات فلز کاری، فلزات تراشکاری شده، ماشین آلات زراعتی، تجهیزات الکترونیکی، طیارات و غیره تشکیل میدهد و واحد پولی آن پزو است.

کانادا: این کشور نیز یکی از اعضای نفتا بوده که دالر کانادایی واحد پولی آن است. تولیدات ناخالص داخلی این کشور ۱.۲۶۶ میلیارد دالر و نیروی کاری آن ۱۷.۹ میلیون می باشد. نرخ بیکاری آن ۶ درصد و ۱۰.۸ درصد مردم آن به حالت فقر زندگی میکنند. محصولات صادراتی کانادا را وسایل نقلیه، ماشین آلات صنعتی، طیارات، وسایل ارتباطی، مواد شیمیایی، پلاستیک، کود کیمیایی،

»

شدند و توانستند بازارهای جدیدی را به دست آورند و همچنان این موافقتنامه قوانین و مقرراتی را که به نحوی باعث محدود شدن فعالیت سرمایه گذاران بخش خصوصی می شود، لغو نموده و تمام خدمات دولتی را به دلیل گرفتن فرصت از بخش خصوصی به حالت تعلیق در آورد. باید گفت که در بین سازمان های منطقوی این اتحادیه وضعیت به خصوصی جریان دارد. هر چند تنها سه کشور در آن عضویت دارند ولی نفتا از لحاظ اقتصادی از اروپا پیشی میگیرد. از سوی دیگر هر چند تمایل به پیوستن کشور های جدید به نفتا، اروپا را با مشکلات جدیدی برای رقابت مواجه می سازد، ولی در مقابل نفتا در این پروسه موفق عمل مینماید، به هر صورت نتایج حاصله از نفتا نشان داده است که اعضا میتوانند برای آینده بهتر در چارچوب این اتحادیه امیدوار باشند و در آینده نتایج بهتری از آنها انتظار داشت، زیرا این اتحادیه می تواند باعث بازگشایی بازارهای جهانی به روی کالاهای صادراتی کشور های عضو گردد و از طرف دیگر می تواند از این طریق سرمایه گذاری های خارجی را به مراتب سهل سازد. ■

بیانی

منابع: سازمانهای مالی و پولی بین المللی

www.hamshahrionline.ir/

news

www.khamaapress.com

مکزیکي ها قرار دارند که از فعالیت های نفتا فایده زیادی را بدست می آورند. عده یی از طرفداران محیط زیست در کشور های عضو علاقه به ایجاد کارخانه های که به محیط زیست صدمه می رساند، ندارند و با مخالفت می کنند.

از نظر برخی تحلیل گران، این اتحادیه دارای پیامدهای منفی هم است مانند: اجازه دادن موافقتنامه به شرکت های نو تأسیس امریکایی که در مکزیك بازارهای محلی را در اختیار گرفته و با مسدود نمودن فعالیت های تجاری آنکشور تشکیل های کارگری را از میان بردارند. در واقع این امر باعث شد که برخی از کارخانه های امریکایی به دلیل بالا بودن قیمت تمام شده محصولات خود در امریکا، به بازارهای ارزان قیمت مکزیك منتقل شدند. بدین ترتیب شغل ها با دستمزد بالا در امریکا از بین رفت و هزاران شرکت کوچک مکزیکی در رقابت با شرکت های نو تأسیس امریکایی در کشور مکزیك تعطیل شد و بازار مکزیك از نیروی متخصص ارزان قیمت پر گردید. به همین سبب، دهاقین و توزیع کنندگان در مکزیك دچار ورشکستگی و وضع فلاکت باری شدند. این وضعیت، بیشترین سود را نصیب شرکت های تولیدی مستقر در مکزیك (شرکت های امریکایی) نمود. زیرا با تولید کالاهای ارزان قیمت، شرکت های امریکایی، قادر به رقابت هر چه بیشتر با رقبای خارجی

چوب، نفت خام، گاز طبیعی و ... تشکیل میدهد، همچنان ماشین آلات، نفت، کالا های مصرفی از جمله کالا های وارداتی کانادا میباشند.

باید گفت که بخاطر تأمین حقوق کارگران و محیط زیست کمیسیون همکاری کار برای نظارت بر اجرای قوانین کار و همکاری در این خصوص براساس موافقتنامه بین کشور های عضو نفتا ایجاد گردیده است. در پهلوی کمیسیون همکاری محیط زیست برای مبارزه با آلودگی هوا و نظارت بر این که توسعه اقتصادی به محیط زیست آسیب نرساند، کمیسویی پیرامون نظارت بر رعایت قوانین محیط زیست در سطوح ملی ایجاد شد. کارشناسان امور اقتصادی در این کمیسیون نقش بارزی دارند؛ تا در صورت بروز مشکلات در زمینه حقوق کارگران و یا آسیب های محیط زیست اقدامات لازم را انجام دهد، این دفتر قادر به اعمال جبران در قبال تحریم های تجاری، تصمیم گیرنده می باشد؛ تا مطابق با مفاد نفتا و رعایت سیستم های قانونی آن عمل کند. اما کارشناسان امور نگرانی های را نسبت به عمل کرد نفتا در این اواخر ابراز کرده اند مانند: شغل هایی که می توانست در امریکا ایجاد شود، در مکزیك سرمایه گذاری شده و در عین حال کاندایی ها بیشتر به سبب بی اعتبار شدن استندردهای کارگری از یکسو و امریکایی شدن فرهنگ کاندایی ها از سوی دیگر نگران هستند. همچنان در زاویه بالایی مثلث نفتا

د هند د اقتصادي ودې نښې

په داسې حال کې چې د هند د اقتصادي ودې کچه په تېرو دوو کلونو کې په ډېره چټکۍ پرمخ روانه ده، دغه هېواد په لټه کې دی چې خپل اقتصادي وده لازیاته کړي. د دې هېواد دولت وایي چې تمه لري دغه بهیر به دوام ومومي.

د هند د ښي لاس حکومت لومړی وزیر نارندرا مودي چې د هند د اقتصاد د رغونې لپاره یې ژمنې کړې وې، درې میاشتې مخکې د هېواد د اجرايي حکومت پر چوکۍ باندې کېناست. وروستي ارقام ښايي چې دغه تمې اوس د تحقق په حال کې دي.

د راپورونو له مخې د ۲۰۱۲ کال راهیسې د روان کال په دویمه ربع کې ۵ او ۷ سلنه وده (د وري له ۱۲ څخه د چنګاښ تر ۹ پورې) تر ټولو لوړه وده ښودل شوې ده.

اقتصادي کارپوهان وایي چې کېدای شي په راتلونکو میاشتو کې د لا پیاوړي اقتصادي ودې شاهدان وسو.

په نوي ډهلي کې د دولتي پانګې اچونې او د سیاست د ملي انستیتیوت اړوند اقتصادي کارپوه بانامورتي روان کال لپاره ۶ سلنې ودې وړاند وینه کوي.

د نوموړي په وینا په پانګه اچونه کې

پرمختګ په تېره بیا په تولیدي برخه کې او په همدې حال، مالي ټینګښت ته ژمنه باید په روان مالي کال کې د لازياتي او پیاوړې پانګې اچونې لامل شي.

د اقتصادي ودې دغه بهیر تر یوه بریده د هغو اقداماتو لامل دی چې تېر حکومت په وروستي کلونو کې د ولاړو پروژو د کار ګړندي کولو لپاره پیل کړی وو. د پانګې اچونې رکود د ودې کچه ۵ سلنې ته ټیټه او روحې یې بدینه کړي وو.

خو کارپوهان وایي چې نوی حکومت درې میاشتې مخکې په عمومي ټاکنو کې د خپل سوداګرۍ پالنې کار له کبله بریالی شو، د کورنۍ او بهرنۍ پانګه اچونکو روحیه یې بدله کړه او هغوي یې خوشبین کړل.

د نوي حکومت د کار له پیلېدو څخه د دفاعي، بیمې او اورګاډي د پټلۍ په برخو کې د بهرنۍ پانګې اچونې کچه لوړه شوې ده.

تر ټولو مهمه دا چې نوي حکومت ژمنه کړې ده چې په هند کې د کسب او کار ټینګې مقررې ته چې د کورنۍ او بهرنۍ پانګه اچونکو د تېښتې لامل شوی و، بدلون ورکوي.

لومړی وزیر نارندرا مودي چې اوسمهال

د سوداګریزو خبرو اترو په موخه توکیو کې دی، د وري په ۱۰ (د سېتمبر ۱) د جاپاني سوداګرو ترمنځ د خبرو په ترڅ کې وویل چې د هغه موخه د جاپان په څېر په هند کې د ګټې اخیستنې تکرارول دی.

هغه وویل چې د هغو اقداماتو په اړه خبرتیا او پوهه لري چې د سوداګریزو اسانتیاوو د رامنځته کولو او د څارنیزو سیاستونو د ساده کولو لپاره اړین دي.

په هند کې د اقتصادي ودې او بیا رغونې په هکله پراخه خوشبیني رامنځ ته شوې ده او اوس جاپان د ګڼ شمېر هېوادونو له ډلې د هند بدلونونه په ډېره لیوالتیا سره له نږدې تعقیبوي.

د هند د شتمنیو وزیر ارون جیتلي ویلي دي، کوم سیاستونه چې دولت په لاره اچولي دي د هېواد اقتصاد جوړوي.

په همدې حال کې نوي حکومت ځیني اقتصادي کارپوهان ناهيله کړي دي؛ ځینې وایي چې حکومت تر اوسه پورې د کاري ځواک او مالیاتي قوانینو په برخو کې چې له سیاسي اړخه حساسه موضوعات دي، سمونونه ترسره کړي نه دي. □

سرچینه: د امریکا غږ

ژباړونکی: مسعود ودان

اطلاعیه د افغانستان بانک!

مطابق ماده سی و سوم قانون د افغانستان بانک پول رایج و واحد پولی افغانستان افغانی است، بڼا از عموم افغانها، دواير و مؤسسات دولتی و خصوصی آرزومندیم تا در قرار داد ها و سایر معاملات و داد و ستد های اقتصادی، پول افغانی را ترجیح دهند، چون افغانی از با ثبات ترین پول های منطقه بوده که در ثبات برنامه ریزی های اقتصادی تان مثمر واقع می شود.

بانک

ماہنامہ د افغانستان بانک

سال هشتم، شماره ۸۸ میزان ۱۳۹۳

د ټولو افغانانو څخه غوښتل کيږي خو په اقتصادي راکړو او ورکړو کې له افغانیو کار واخلي، ځکه چې افغانی
په سیمه کې یوه با ثباته پیسه ده چې ستاسو د اقتصادي برنامو جوړونه په ثبات کې ګټوره تماميږي.